

Aggredin tuki yksilön desistanssin vahvistamisessa

Asiakkaiden kokemuksia Aggredi- menetelmän vaikutuksista väkivaltaisuuteen

Visa Korhonen

OPINNÄYTETYÖ
Huhtikuu 2023

Sosionomi YAMK
Sosiaalialan erityisasiantuntijan ylempi tutkinto-ohjelma

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Sosionomi YAMK
Sosiaalialan erityisasiantuntijan ylempi tutkinto-ohjelma

KORHONEN, VISA:

Aggredin tuki yksilön desistanssin vahvistamisessa
Asiakkaiden kokemuksia Aggredi-menetelmän vaikutuksista väkivaltaisuuteen

Opinnäytetyö 55 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Huhtikuu 2023

Sanotaan, että väkivalta loppuu vain väkivallan tekijää auttamalla. Silti väkivallan tekijöille suunnattuja palveluita on tarjolla rajatusti. Väkivallan uhreille tiedon ja palveluiden määrä on Suomessa lisääntynyt viimeisen vuosikymmenen aikana merkittävästi, kun tekijöille suunnatut palvelut ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Aggredi on katuväkivallan tekijöiden auttamiseen keskittynyt työmuoto.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa Aggredin työskentelyyn osallistuneiden asiakkaiden näkökulmasta, millaiset asiat ovat työskentelyssä olleet heille merkityksellisiä väkivaltaisen käytöksen vähentämiseen liittyviä tekijöitä. Työn tarkoituksena on nostaa esiin työskentelyyn osallistuneiden asiakkaiden kokemuksiin perustuvia havaintoja työmenetelmän hyödyistä ja kehittämiskohteista. Tutkimuksen toimeksiantajana toimi Aggredi Pirkanmaa, joka toimii Tampereen ensi- ja turvakoti ry:n alaisuudessa. Tutkimus kohdentuu kuitenkin valtakunnallisesti eri Aggredin toimipisteissä työskentelyyn osallistuneisiin asiakkaisiin.

Aggredin työskentelyyn osallistuneita asiakkaita haastateltiin puolistrukturoidun teemahaastattelun menetelmällä ja kaikki haastattelut olivat yksilöhaastatteluita. Haastatteluihin osallistui neljä entistä asiakasta kesän 2022 aikana ja tutkimusta täydennettiin kahden entisen asiakkaan haastatteluilla tammikuussa 2023. Tutkimusmenetelmäksi valikoitui teoriaohjaava sisällönanalyysi. Haastattelut litteroitiin, jonka jälkeen aineisto eriteltiin teemojen perusteella ja tulokset johdettiin kvantifioimalla aineistossa toistuvat asiat.

Tutkimuksen perusteella asiakkaita onnistuttiin Aggredissa tukemaan kaikilla desistanssin tasoilla. Keskeisiä teemoja, joista asiakkaat olivat kokeneet hyötynensä, olivat työskentelyyn liittyvä luottamuksellinen ilmapiiri ja tasa-arvoinen kohtaaminen, jotka loivat edellytyksiä palveluun kiinnittymiselle. Lisäksi Aggredissa opittiin keinoja väkivaltatilanteiden välttämiseen. Uudenlaisen identiteetin rakentumisessa tukivat itsetunnon vahvistuminen ja väkivallan käytön oikeutusten uudelleen määrittely. Aggredin koettiin olevan paikka, jossa oli turvallista opetella normaalia, rikoksetonta elämää ja luottamusta yhteiskunnan rakenteisiin.

Asiasanat: väkivalta, katuväkivalta, desistanssi

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Master's Degree Programme in Social Services

KORHONEN, VISA:

Aggredi Programmes Supporting Clients in Their Desistance Process
Clients' Experiences of Aggredi Programmes on Helping Them Reduce Violent Behaviour

Master's thesis 55 pages, appendices 2 pages
April 2023

The purpose was to observe clients who had participated in Aggredi program and determine what had helped them reduce violent behavior. The aim was to find out if Aggredi program had managed to support the clients' desistance processes. The clients had finished their client processes in Aggredi at least six months before the interviews were conducted so they have had time to find out how the possible changes and new skills have helped their coping without using violence.

The data were collected by interviewing six former Aggredi customers through a semi-structured interview. The interviews were transcribed, and the data were content analyzed. The data were categorized based on the theory of desistance process.

All the participants felt that they have benefitted from Aggredi's process, and it has supported their decision to avoid using violence. The data show that some participants were supported at all desistance levels. Mainly the support was focused on primary and secondary desistance levels. The respondents stated that most important was equal encounter which created the base to build the trusting environment. The other important matter was stronger self-esteem which helped to avoid ending up in situations where one might have to use violence.

Key words: violence, street violence, desistance

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TUTKIMUSKOHTTEEN KUVAUS.....	6
	2.1 Väkivallan määritelmä	6
	2.2 Väkivaltarikollisuus Suomessa	8
	2.3 Aggredi.....	10
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	13
	3.1 Desistanssi.....	13
	3.2 Desistanssiprosessi	14
	3.3 Käännekohta desistanssin käynnistävänä tekijänä	17
4	TUTKIMUSASETELMA	19
	4.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	19
	4.2 Tutkimuksen toteutus ja tutkimusmenetelmä	19
	4.3 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston keruu	20
	4.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi.....	22
	4.5 Analyysin toteutus	23
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET	25
	5.1 Syitä väkivallan käytölle ja toiminnan muuttamiselle	25
	5.1.1 Väkivallan käytön taustoja	25
	5.1.2 Käännekohdat ja ajatuksia niiden takaa	27
	5.2 Aggredin työskentely asiakkaiden desistanssin eri vaiheissa	29
	5.2.1 Primäärinen desistanssi	30
	5.2.2 Sekundäärinen desistanssi.....	34
	5.2.3 Tertiäärinen desistanssi.....	39
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	42
	6.1 Aggredin työskentelyssä väkivaltaisen käytöksen vähentämistä tukeneet tekijät.....	42
	6.2 Aggredin tuki desistanssin eri tasoilla	45
7	POHDINTA	48
	7.1 Ajatuksia tutkimusprosessista	48
	7.2 Luotettavuus ja eettisyys.....	49
	7.3 Jatkotutkimusaiheita.....	50
	LÄHTEET.....	52
	LIITTEET	54
	Liite 1. Teemahaastattelun runko.....	54
	Liite 2. Abstrahointiprosessi	55

1 JOHDANTO

Ajatus tästä opinnäytetyöstä sai alkunsa työelämän tarpeesta. Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoituivat asiakkaat, jotka olivat sitoutuneet työskentelemään väkivaltaisen käytöksensä vähentämiseksi. Tavoitteena on tuoda esiin heidän kokemuksiansa siitä, mistä heille on ollut hyötyä väkivaltaisen käytöksen vähentämisessä. Tutkimuksen kohteena olevaa Aggredi-menetelmää on tutkittu vaikuttavuuden osalta aikaisemmin, kun Aaltonen ja Hinkkanen (2014) oikeuspoliittisesta tutkimuslaitoksesta tutkivat katuväkivaltatyön vaikuttavuutta Aggredi-menetelmään kohdentuen. Heidän tulostensa perusteella Aggredin läpi käyneistä asiakkaista 75 prosenttia ei uusinnut väkivaltarikosta rikostilastoseurannan perusteella. Tällöin keskityttiin kuitenkin seuraamaan työn vaikuttavuutta viranomaislastojen pohjalta. Aggredista on tehty myös asiakkaiden haastattelututkimus vuonna 2012, jolloin Laine ja Tuominen (2012, 50–62) haastattelivat kuutta silloista Aggredin asiakasta. Heidän havaintojensa mukaan Aggredin prosessi on tehokas muutoksen mahdollistaja silloin, kun asiakas on motivoitunut muuttamaan elämäänsä. Tuolloin esimerkkejä muutokseen motivoivista tekijöistä löydettiin mm. parisuhteesta, perheestä, vankilan välttämisestä tai väsymisestä väkivaltaiseen elämäntapaan.

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan, minkälaisista asioista aikaisemmin väkivaltaa käyttäneet henkilöt ovat kokeneet olevan apua heidän muutosprosesseissaan väkivallan käytön vähentämiseksi. Tutustun tutkimuksessa kuuden aiemmin elämässään väkivaltaa käyttäneen henkilön kokemuksiin. Kysyn, miksi he ovat halunneet luopua tai vähentää väkivallan käyttöään ja mistä asioista on ollut heille hyötyä tavoitteiden saavuttamisessa. Tutkimuksessa työskentelyyn osallistuneita henkilöitä on haastateltu vähintään puoli vuotta työskentelyn päättymisen jälkeen. Näin ollen työskentelyn vaikutukset ovat ehtineet näyttäytyä asiakkaille heidän arjessaan.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa uutta tietoa Aggredin työskentelyyn osallistuneiden asiakkaiden kokemuksista suhteessa siihen, millä tavoin he ovat kokeneet Aggredin mahdollisesti tukeneen heidän omia desistanssiprosessejaan. Kiinnostus kohdistuu myös siihen, millä tavoin työskentely on tukenut heitä välttämään uusiin väkivaltatilanteisiin joutumista.

2 TUTKIMUSKOHTTEEN KUVAUS

2.1 Väkivallan määritelmä

Tässä kappaleessa paneudutaan tutkimuskohteen kannalta keskeiseen tekijään, väkivallan määritelmään, mikä ei ole ollenkaan yksiselitteinen asia. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (myöh. THL) on julkaissut vuonna 2020 Väkivaltakäsitteiden sanaston, jossa on määritelty suositeltavimmat väkivallan vastaisessa työssä käytettävät käsitteet. THL:n määritelmän pohjana on toiminut WHO:n määritelmä väkivallasta:

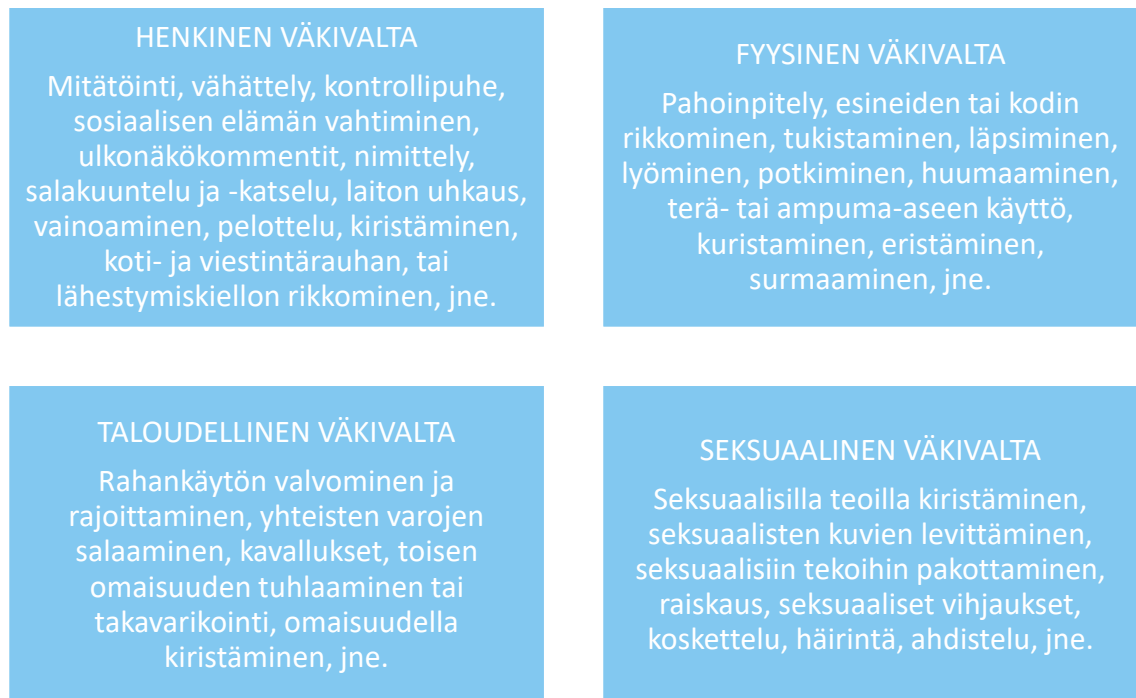
”Väkivalta tarkoittaa vallan, kontrollin tai fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista siten, että tämä kohdistuu toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään ja että tämä johtaa tai voi johtaa fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen, perustarpeiden tyydyttymättä jättämiseen tai kuolemaan.”

Väkivaltaa voidaan tarkastella esimerkiksi ihmissuhteiden pohjalta, kuten lähisuhdeväkivalta, parisuhdeväkivalta tai perheväkivalta, tai esimerkiksi tapahtumapaikan mukaan, kuten kadulla tapahtuva väkivalta. Väkivaltaa voidaan tarkastella myös kahdella eri tasolla – yhteisöllisellä tasolla tai ihmisten välisellä tasolla. (Bildjuschkin, ym. 2020, 5.)

THL:n työpaperissa väkivaltakäsite on jaoteltu alakäsitteisiin väkivallan ilmene-mismuodon mukaan. Esimerkiksi fyysinen väkivalta, joka ilmenee henkilön ruu-miillisen koskemattomuuden loukkaamisena ja henkinen väkivalta, joka ilmenee henkilön psyykkisen hyvinvoinnin tahallisena vahingoittamisena. Välineellinen väkivalta on henkistä väkivaltaa, joka todentuu henkilön läheisiin tai omaisuuteen kohdistuvana harkittuna vahingontekona jonkun tavoitteen saavuttamiseksi. Li-säksi muina muotoina on eritelty vaino, seksuaalinen väkivalta, lapsen seksuaa-linen hyväksikäyttö, taloudellinen väkivalta, kemiallinen väkivalta, kulttuuriin liit-tyvä väkivalta, uskontoon liittyvä väkivalta, kunniaan liittyvä väkivalta sekä laimin-lyönti. (Bildjuschkin ym. 2020, 9–10.)

Satu Lindman (2015) nostaa esiin, että väkivallan käsitettä määriteltäessä on otettava huomioon myös väkivallan kontekstuaalisuus, mikä osaltaan voi moni-mutkaistaa käsitteen rajaamista tai määrittelemistä. Tämä tarkoittaa, että tarkas-teltaessa väkivaltaa tai oikeudetonta voimankäyttöä on huomioitava, miten nämä

on ymmärretty aiemmin historiassa ja millaisia tulkintoja ne saavat eri kulttuureissa. Näin ollen erilaisten tekojen ja toimintamallien nimeäminen väkivallaksi on erittäin tärkeää ilmiöiden ymmärtämiseksi, ehkäisemiseksi sekä niistä rankaisemiseksi. Väkivallan toteutustavasta ja luonteesta puhuttaessa käytetään yleensä kolmijakoa fyysisestä, henkisestä ja seksuaalisesta väkivallasta. Tämä jaottelu on kuitenkin monelta osin ongelmallinen, sillä väkivallan muodot limittyvät ja kiinnittyvät yleensä toisiinsa eri tavoin. Lisäksi tällaiset yläkäsitteet saattavat sisältää lukemattomia alalajeja painostuksesta kiristykseen, häirinnästä raiskaukseen puhumattakaan erilaisista lyönneistä, potkuista, kuristamisesta tai aseella uhkailusta tai sen käyttämisestä. Koska väkivallan kaikkia muotoja on seikkaperäisesti vaikea eritellä, havainnollistaa Lindeman lähisuhteessa ilmenevän väkivallan viivahteita kuvion 1 mukaisesti. (Lindman, S. 2015, 24–29.)

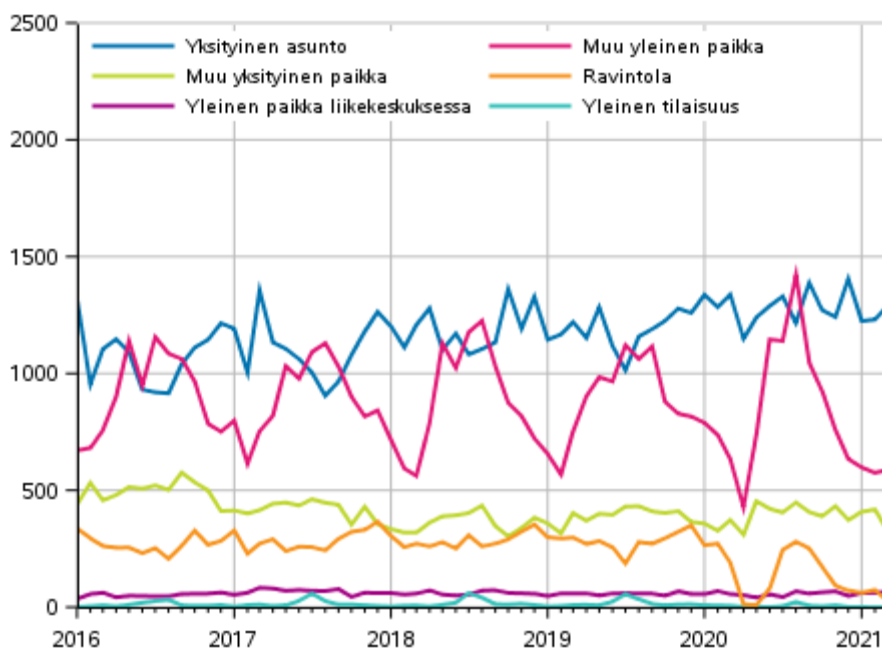
Kuvio 1. Lähisuhdeväkivallan moninaisuus. (Mukaillen Lindman 2015, 28.)

Aggredin menetelmäoppaassa Chris Carling ja Aino Jauhianen (2021) ovat havainnollistaneet väkivallan moninaisuutta erilaisista syynäkökulmista. He ovat nostaneet tarkasteluun impulsiivisen väkivallan, harkitun väkivallan sekä antisosiaalisen väkivallan. Impulsiivinen väkivalta on hyvin monimuotoista ja siihen voi liittyä alkoholin käyttöä, sillä alkoholi alentaa ihmisen itsekontrollia. Harkittua väkivaltaa voi edeltää riskien ja hyötyjen sekä väkivallan fokukseen kohdistuvien

seurausten punninta ennen väkivallan tekoa. Harkittu väkivalta voi liittyä esimerkiksi välineelliseen väkivaltaan, joskin Carling ja Jauhiainen määrittelevät välineellisen väkivallan käsittävän myös fyysisen väkivallan käytön osana välineellistä väkivaltaa, esimerkiksi osana velanperintää tai kunnian tai maineen hankkimista. Lisäksi harkittua väkivaltaa liittyy järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvään väkivaltaan sekä ääriajatteluun linkittyvään väkivaltaan. Kolmantena muotona tutkijat nostavat esiin antisosiaalisen väkivallan, joka voi olla sisäisestä eristäytymisestä johtuvaa väkivaltaa tai joukkosurmasta fantasiointia. (Carling & Jauhiainen 2021, 38–45.)

2.2 Väkivaltarikollisuus Suomessa

Käsillä olevassa opinnäytetyössä tarkastellaan erityisesti kodin ulkopuolisen väkivallan vähentymistä ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Tilastollisesti väkivaltarikokset ovat viime aikoina olleet laskussa ja tietoon tulleiden pahoinpitelyjen määrä vuoden 2021 tilastoissa oli laskenut 13,4 prosenttia edellisestä vuodesta. Vuonna 2021 tammi-maaliskuun välisenä aikana pahoinpitelyrikoksia kirjattiin Suomessa 7000 kappaletta. Pahoinpitelyiden määrä väheni merkittävästi niin ravintoloissa (77,4 %) kuin yleisillä paikoillakin (18,5 %). Lievempää laskua nähtiin myös yksityisasunnossa tapahtuneiden pahoinpitelyiden (5,5 %) sekä muissa yksityisissä paikoissa tapahtuneiden pahoinpitelyiden osalta (9,4 %). Törkeitä pahoinpitelyitä tuli ilmi 384 kappaletta, mikä oli 48 tapausta vähemmän kuin vuoden 2020 tammi-maaliskuussa. Henkirikoksia oli tullut ilmi 17 tapausta, mikä oli 8 tapausta vähemmän kuin edellisenä vuonna vastaavalla aikavälillä. Henkirikoksen yritysten määrä oli vähentynyt 70:stä 58 tapaukseen. (Rikos- ja pakkokeinotilasto 2021.)

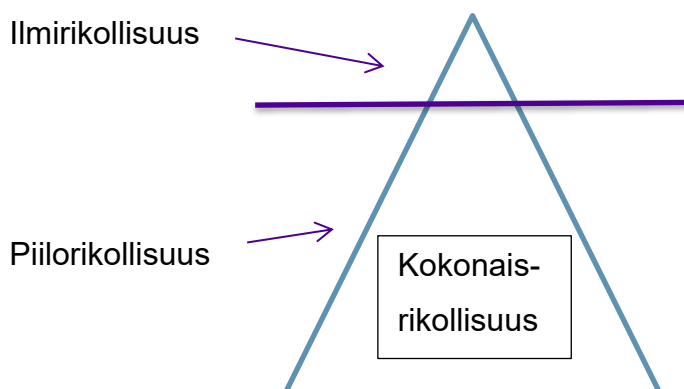
Kuvio 2. Pahoinpitelyrikokset tapahtumapaikan mukaan 2016–2020. (Rikos- ja pakkokeinotilasto 2021.)

Kuvion 2. taulukosta voidaan havaita pahoinpitelyrikosten merkittävä väheneminen ravintoloissa ja muilla yleisillä paikoilla kevään ja syksyn 2020 aikana, joskin kesäkuukausina määrät ovat olleet merkittävästi korkeampia. Tilastot näyttävät tämän toistuneen yleisellä paikalla tapahtuvien pahoinpitelyiden suhteen, mutta ravintoloiden osalta koronapandemiaan liittyneet rajoitukset mm. ravintoloiden aukioloaikoja koskien voivat selittää aiemmasta merkittävästi poikkeavat luvut.

Alle 21-vuotiaiden nuorten osalta väkivaltarikosepäilyt ovat poliisitilastojen mukaan kääntynyt kasvusuuntaiseksi vuoden 2019 jälkeen. Tarkasteltaessa pahoinpitelyrikosten määrien kehitystä vuosina 2008–2021 ovat pahoinpitelyrikosten määrät vähentyneet 15–17-vuotiaiden ja 18–20-vuotiaiden ikäryhmissä, mutta lisääntyneet samalla tarkastelujaksolla alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä. Vuonna 2021 pahoinpitelyrikoksista epäiltyjen alle 15-vuotiaiden määrä kasvoi edellisvuodesta 23 prosenttia ja 15–17-vuotiaiden ikäryhmässä 8 prosenttia. (Kaakinen 2022, 178–179.)

Rikostilastoja tarkasteltaessa on syytä muistaa, että kyse on yleensä joko viranomaisten tietoon tulleesta rikollisuudesta tai uhritutkimusten avulla esiin saa-

duista tiedoista. Poliisin ja muiden viranomaisten tietojen ulkopuolelle jäävää rikollisuutta kutsutaan piilorikollisuudeksi. Pahoinpitely- ja ryöstörikollisuudelle on tyypillistä, että kokonaisrikollisuus on merkittävästi suurempaa kuin poliisin tai viranomaisten tietoon tuleva rikollisuus (ks. kuvio 3). Uhritutkimusten perusteella valtaosa pahoinpitelyrikoksista ja ryöstörikoksista ei tule ilmi. Mitä lievemmästä väkivallanteosta on kyse, sitä todennäköisemmin se jää tilastojen ulkopuolelle. (Näsi & Kolttola 2022, 33–34.) Vastaavasti henkirikoksissa piilorikollisuus on vähäistä. Viranomaisten ja tutkijoiden arvion mukaan tällaisia piiloon jääviä tahallisia henkirikoksia voi olla muutama kappale vuodessa. Tällöin kyse on yleensä kadoksiin jäävistä henkilöistä, joiden katoamisen syytä ei voida varmuudella selvittää. On myös arveltu, että hoitohenkilökunnan huonokuntoisiin henkilöihin kohdistamat henkirikokset jäävät muita todennäköisemmin piilorikoksiksi. Suomessa henkirikosten selvitysaste on kuitenkin varsin korkea, sillä arviolta 98 prosenttia henkirikoksista pystytään selvittämään ilmituloa seuraavan kalenterivuoden aikana. (Suonpää & Raeste 2022, 12–13.)

Kuvio 3. Kokonaisrikollisuuden kuvaaja. (Mukaillen Laine 2007, 44.)

2.3 Aggredi

Tämän opinnäytetyön tutkimuskohteena on Aggredi-menetelmä. Aggredi-menetelmä on syntynyt HelsinkiMission vuonna 2006 käynnistämän Aikalisäprojektin tuotoksena. Aikalisäprojektin tavoitteena oli tuottaa apuvälineitä väkivaltakokemusten käsittelyyn. Aikalisän ennakoitua suuremman palvelutarpeen ja asiakkaiden monimuotoisen problematiikan pohjalta jalostui jatkohankkeena Aggredi,

jonka tavoitteena oli edelleen kehittää väkivaltatyön menetelmiä vastaamaan paremmin asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden tarpeisiin. (Carling & Jauhiainen 2021, 14.) Aggredin toiminta on laajentunut sittemmin myös kuudelle muulle paikkakunnalle: vuonna 2016 Kuopioon, vuonna 2020 Turkuun, Tampereelle sekä Poriin ja vuonna 2021 Lahteen. Aggredit toimivat Stea:n (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus) rahoituksen turvin ja toimintaa mainituilla paikkakunnilla tuottavat eri yhdistykset, kuten ensi- ja turvakoti ry:t Lahdessa ja Tampereella, Sininauha Turussa ja Porissa sekä Settlementti Puijola Kuopiossa. Vuoden 2023 alusta Oulun Vuolle Settlementin väkivaltatyön yksikkö liittyi Aggredin toimintaan muodostaen Aggredi Pohjois-Suomen toimipisteen.

Aggredin kohderyhmän muodostavat kodin ulkopuolisiin väkivaltarikoksiin syyllistyneet ja väkivallalla oireilevat, pääasiassa 18–49-vuotiaat asiakkaat. Kohderyhmään kuuluvat lisäksi koulu- tai joukkosurmaa tai muuta vakavaa väkivallan tekoa suunnittelevat henkilöt (fantasiapohjainen väkivalta). Lisäksi ääriliikkeiden (äärioikeisto ja -vasemmisto) edustajat ja taistelualueelle lähtöä suunnittelevat tai sieltä palaavat henkilöt kuuluvat Aggredin kohderyhmään. Työskentelyyn voivat osallistua myös rikollisista ryhmittymistä irtautuvat henkilöt sekä heidän perheenjäsenensä, kuten puoliset, vanhemmat ja sisarukset. Työskentelyn asiakasryhmään eivät kuulu seksuaalirikoksiin tai lähisuhdeväkivaltaan syyllistyneet asiakkaat. (Carling & Jauhiainen 2021, 22.)

Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tekemän tutkimuksen (Aaltonen & Hinkkanen 2014) perusteella Aggredi-ohjelman läpikäyneistä asiakkaista vain 25 prosenttia uusi väkivaltarikoksen seurantajakson aikana. Tutkijat vertasivat Aggredin asiakkaiden ja kaltaistetun verrokkiryhmän rikoksen uusimista. Tuolloin kaikkien Aggredin aloittaneiden asiakkaiden ja verrokkiryhmän välillä ei havaittu merkittävää eroa, sillä ohjelman keskeyttäneillä on ollut korkea uusintarikollisuus – kaksi kolmasosaa ohjelman keskeyttäneistä uusi väkivaltarikoksen seurantajakson aikana. Tämä on noussut tutkimuksessa Aggredi-ohjelman keskeiseksi haasteeksi. Kuitenkin ohjelman läpikäyneistä asiakkaista vain 25 prosenttia on tehnyt uuden rikoksen seurantajakson aikana. (Aaltonen & Hinkkanen 2014, 1.)

Aggredin työskentelyyn osallistuminen on asiakkaille täysin vapaaehtoista. Aggredin työskentelyn aikana ilmi tulleista asioista ei keskustella missään ulkopuolisten tahojen kanssa. Asiakkaan käyntikertojen määrää ei Aggredissa ole rajattu, mutta Aaltosen ja Hinkkasen tutkimuksessa ilmenee, että Aggrediin käyntimäärällisesti vahvemmin sitoutuneet henkilöt uusivat väkivaltarikoksensa huomattavasti verrokkiryhmäläisiä harvemmin (Aaltonen & Hinkkanen 2014, 5).

Chris Carling (2019) on pro gradu tutkielmassaan *Aggredin väkivaltatyö ja rikosuran päättymisen: kriminologinen prosessiarviointi* tutkinut, miten Aggredin suunniteltu työmuoto toteutuu käytännössä asiakkuusprosessin aikana. Tutkimuksessa selvitettiin, miten työntekijöiden kertomus työmuodosta vertautuu asiakkaiden kertomuksiin. Tutkimuksessa pyrittiin lisäksi tunnistamaan sellaisia rikoksista irtautumisen mekanismeja, joiden kautta Aggredin työmuoto on vaikuttanut asiakkaiden desistanssiin. Carling haastatteli tutkimustaan varten kuutta Aggredin toimintaan osallistunutta asiakasta, joista viisi kertoi lopettaneensa rikosten tekemisen ja väkivallan käytön. Tutkimuksessa havaittiin neljä desistanssin mekanismeja, jotka olivat motivoineet asiakkaita hakeutumaan tuen piiriin. Nämä mekanismit olivat sosiaalinen kontrolli, kognitiiviset muutokset, sosiaalinen konstruktionismi sekä oppiminen. Tutkimuksessa havaittiin, että Aggredin työskentelyyn osallistuminen ei luo itsessään syytä desistanssiin. Työskentely kuitenkin tukee niin sanottujen käännekohtien (ks. 17) vaikutusta desistanssiin. Lisäksi tutkimuksessa ilmeni, että sosiaalisen kontrollin myötä rakentuvan sitoutumisen taustalla oli luottamuksellisen suhteen muodostuminen Aggredin työntekijöihin. (Carling 2019, 70–71.)

3 TOOREETTINEN VIITEKEHYS

3.1 Desistanssi

Tutkimuksessa tarkastelen asiakkaiden väkivallan käytön vähenemistä. Peilaan asiakkuusprosesseja ja haastatteluista nousevia teemoja desistanssiprosessiin, jolla tarkoitetaan rikosuran päättävää prosessia. Vaikka väkivallan käyttö saattaa olla vain yksi osa-alue asiakkaan aikaisemmassa rikollisessa toiminnassa, kytkeytyvät rikollisesta elämästä irtaantuminen ja väkivaltaisen käytöksen lopettaminen usein toisiinsa – rikollisessa maailmassa menestyminen edellyttää usein valmiutta käyttää väkivaltaa ja toisaalta väkivallan käyttö on monessa tilanteessa rikolliseksi toiminnaksi luokiteltava teko. (Kivivuori ym. 2018, 203–205.)

Desistanssi voidaan ymmärtää joko ajallisesti tarkkana hetkenä yksilön elämässä tai prosessina, jonka kuluessa aikaisemmin rikoksia tehnyt henkilö luopuu rikollisesta elämäntavastaan. Kriminologi Shadd Maruna (2001) on määritellyt desistanssin ylläpitoprosessiksi, sillä yksilön täytyy aktiivisesti ylläpitää uutta rikoksetonta elämäntapaansa myös erilaisia vastoinkäymisiä kohdatessaan. Desistanssin syitä voidaan tarkastella subjektiivisten ja rakenteellisten tekijöiden kautta. (Kivivuori ym. 2018, 204–205.)

Kathryn J. Fox (2021) on tutkinut desistanssia selittäviä teorioita. Desistanssia voidaan selittää monella eri tavalla ulkoisista, elämää tasapainottavista tekijöistä sisäisiin identiteettiä muuttaviin tekijöihin sekä niiden yhteisvaikutukseen. Näin ollen desistanssi on prosessi, jota voidaan tarkastella ja jota tietyt tekijät voivat ennustaa, mutta sitä ei voida esittää kaiken kattavana teoriana käyttäytymisen muutokselle. Varhaisissa desistanssin teorioissa keskityttiin tarkastelemaan tiettyjä elämää muuttavia hetkiä ihmisen elämässä, kuten avioliittoa, mikä aiheutti rikoskäyttäytymisen loppumisen tai keskeytymisen. Myöhemmässä vaiheessa teorioissa on alettu keskittymään desistanssin prosessimaisuuteen ja sisäisen muutoksen vaikutuksiin, kuten rikosvastaisen identiteetin kehittymiseen. Desistanssin kestävyys vaikuttavat elämänkaariajatteluun liittyvät tekijät (esim. aikuistuminen tai elämänvaiheen muutos), tiettyjen rakenteellisten esteiden poistuminen (esim. mahdollisuus tuettuun asumiseen) sekä sosiaalipsykologiset tekijät,

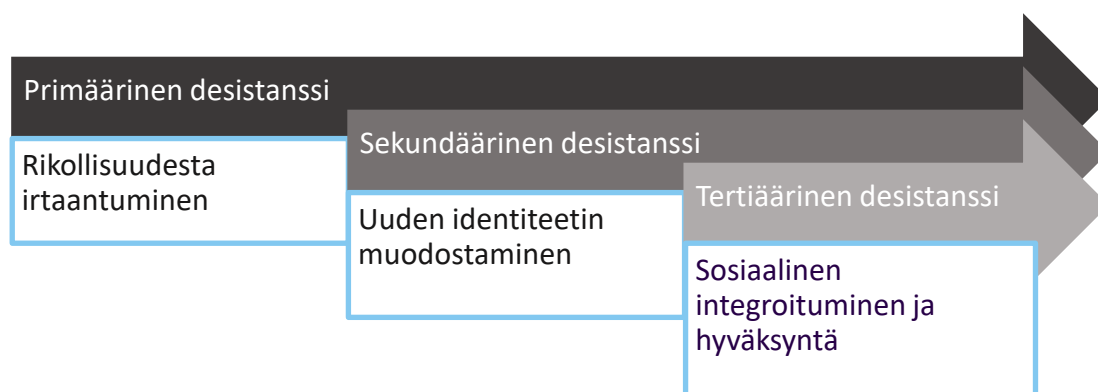
kuten rikoksettoman sisäisen narratiivin rakentuminen tai toiveikkuuden lisääntyminen tulevaisuuden suhteen. (Fox 2021, 1.)

Vaikka desistanssi terminä tarkoittaa uusista rikoksista pidättäytymistä, on kriminologiassa termi laajennettu viittaamaan prosessiin, jolla ihmiset lopettavat rikosten tekemisen ja ylläpitävät tätä muutosta. Weaver jaottelee artikkelissaan desistanssin teorit neljän eri otsikon alle sen perustella, kuinka ne eroavat selityksissään siitä, mikä saa ihmisen luopumaan rikollisesta toiminnasta ja mikä tukee päätöksessä pysymistä. Ensimmäisenä Weaver nostaa esiin *yksilölliset ja toimijuuden* teorit. Nämä teorit perustuvat iän ja tiettyjen rikollisten käyttäytymismallien vakiintuneiden yhteyksien selittämiseen. Näissä teorioissa desistanssin selitykset liittyvät ikään ja yksilön aikuistumiseen liittyvään kypsymiseen. Toisena otsikkona Weaver käyttää *sosiaalisia ja rakenteellisia* teorioita. Nämä teorit keskittyvät käsittelemään desistanssia suhteessa sosiaalisiin siteisiin tai sosiaalisen kontrollin teorioihin. Tällaiset teorit tarkastelevat esimerkiksi perheen, työllistymisen tai opiskelun merkitystä suhteessa yksilön kykyyn lopettaa rikollinen toiminta tai pitää yllä tätä muutosta. Kolmanneksi otsikoksi Weaver erittelee *vuorovaikutteiset* teorit. Näissä teorioissa yhdistyvät vaihtelevassa määrin yksilöllisen toimijuuden ja sosiaalisten rakenteiden väliset selitykset desistanssille. Viimeisenä otsikkona Weaver nostaa esiin *tilannekohtaisen desistanssin* teorit. Tämä käsittää teorioita, jotka tarkastelevat ihmisiä sosiaalisessa ympäristössään ja yhteisöllisten tekijöiden ja tapahtumien vaikutusta yksilön käytökseen. Weaver korostaa artikkelinsa päätteeksi, ettei kriittisesti tarkasteltuna mikään teoria pysty riittävästi selittämään, miten ja miksi ihmiset päätyvät rikollisen toiminnan lopettamaan, mutta teorit antavat erilaisia näkökulmia desistanssiprosessia selittäviin tekijöihin. Desistanssiprosessin dynamiikkaa on siis ymmärrettävä yksilöllisistä, suhteellisista, kulttuurisista ja rakenteellisista näkökulmista käsin. (Weaver 2019, 641–658.)

3.2 Desistanssiprosessi

Desistanssia voidaan tarkastella prosessina, josta löytyy kolme eri tasoa (ks. kuvio 4). Primäärinen desistanssi tarkoittaa vaihetta, johon kuuluu päätös rikollisesta elämäntavasta luopumisesta. Sekundäärisen desistanssin aikana yksilö

muodostaa itselleen uuden identiteetin. Kolmantena desistanssin tasona pidetään tertiäristä desistanssia, millä tarkoitetaan henkilön integroitumista sosiaalisesti ympäröivään yhteiskuntaan ja hyväksytyksi tulemistä sen jäsenenä. (Maruna & Farrall 2004, 4; Carling & Jauhinainen 2021, 66–67.)

Kuvio 4. Desistanssin tasot. (Mukaillen Carling & Jauhiainen 2021, 67).

Yksilön elämässä desistanssi ei kuitenkaan toteudu aina yllä kuvatun kaltaisena suoraviivaisena prosessina. Briege Nugent ja Marguerite Schinkel ovat tarkastelleet artikkelissaan *Pains of Desistance* (2016) desistanssiprosessiin liittyviä kipukohtia vertaillen kahden erilaisen ryhmän (nuoret rikollisuudesta irtautujat ja pitkäaikaisesta vankeudesta vapautuvat) desistanssiprosesseja. Nugent ja Schinkel jaottelevat artikkelissaan desistanssiprosessin vaiheet *teko-desistanssiksi*, *identiteetti-desistanssiksi* ja *suhteelliseksi desistanssiksi*. He kritisoivat yllä esitettyä tapaa jaotella desistanssiprosessi primääri-, sekundääri- ja tertiäridesistanssin vaiheisiin, koska se korostaa prosessin erittelyä ajan ja tärkeyden mukaisesti. (Nugent & Schinkel 2016, 568–584.)

Desistanssia estäviksi tekijöiksi on aikaisemmassa tutkimuksessa löydetty mm. päihteiden väärinkäyttö (McSweeney 2010), asuntojen puute (Edgar, ym. 2012), vaikeudet työllistyä (Hlavka, ym. 2015) ja yksilön motivaation puute tai kyvyttömyys saavuttaa asema tai kunnioitus laillisilla keinoilla (Farrall 2002; Giordano, ym. 2002; Healy 2010, 2014). Vaikka desistanssin haasteita on tunnistettu aiemmassa tutkimuksessa, on desistanssin ylläpitäminen kuvattu yleensä positiivi-

sena lopputuloksena sekä yksilölle että laajemmalle yhteisölle (Barry 2010; Jamieson, ym. 1999; Laub & Sampson 2003; Weaver & McNeill 2007). Nugent ja Schinkel ovat tutkimuksessa havainneet, ettei desistanssin ylläpitoprosessi johda pelkästään positiivisiin tuloksiin, vaan tällä voi olla negatiivisia seurauksia yksilön toimintaan. Esimerkiksi oletus siitä, että desistanssiproessin pitäisi edetä suoraviivaisesti eteenpäin, voi aiheuttaa ahdistusta yksilölle, joka pyrkii tämän odotuksen mukaisesti toimimaan ja voi tämän myötä päätyä elämään hyvin rajoitettua elämää. Myös tavoitellusta rikoksista irtautumisen kehityksestä poikkeaminen saattoi aiheuttaa yksilölle ahdistusta. Nugent ja Schinkel löysivät vertailututkimuksessaan keskeisiksi desistanssiproessin kipukohdiksi eristäytymisen ja yksinäisyyden, tavoitteissa epäonnistumisen sekä toivottomuuden kivun. Samat prosessin kipukohdat näyttäytyivät molemmissa tutkimusryhmissä. (Nugent & Schinkel 2016, 568–584.)

Tulen tutkimuksessani käyttämään desistanssiprosessista jaottelua primääri-, sekundääri- ja tertiäridesistanssi, koska tämä on toistaiseksi laajemmin tutkimuksissa käytetty tapa. Myös Aggredin menetelmäoppaassa desistanssiprosessi on avattu tämän jaottelun mukaisesti (ks. kuvio 4). Pysin kuitenkin tunnistamaan tähän jaotteluun liittyviä haasteita ja nostamaan tutkimuksessa esiin myös haasteltavien kokemia haasteita heidän omissa desistanssiprosesseissaan.

Desistanssin edistämiseksi työskenneltäessä tuetaan asiakkaan rikoksista irtaantumista monella tasolla. Christoffer Carlsson (2013) on tutkinut maskuliinisuuden suhdetta desistanssiin. Hän on haastatellut tutkimuksessaan 25 miestä, jotka ovat luopuneet rikosurastaan. Tutkimuksessa käsitellään maskuliinisuuden vaikutuksia niin rikosuran jatkoon ja rikollismaailmaan liittyvien roolien merkitysten kuin rikosurasta luopumisen ja erilaisten käännekohtien ja desistanssia vahvistavien tekijöiden näkökulmasta. Carlsson toteaa yhteenvedossaan, että toimijoiden, jotka työskentelevät rikollisten kanssa desistanssin vahvistamiseksi, tulisi sisällyttää työskentelyyn keskustelua normeista, aikuisuudesta ja maskuliinisuudesta. Lisäksi hän ohjaa keskustelemaan yksilötasolla henkilön kanssa siitä, kuinka menetellä näiden tietoisten ja materiaalistien odotusten kanssa. (Carlsson 2013, 686.)

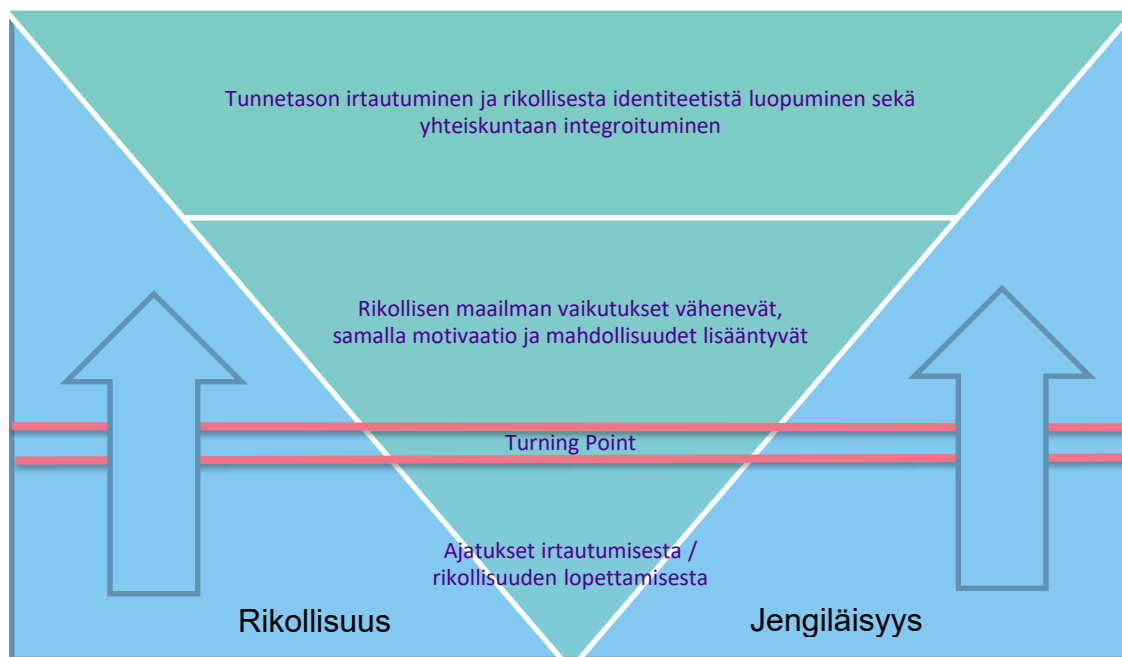
3.3 Käännekohta desistanssin käynnistävänä tekijänä

Rakenteellisesta näkökulmasta tarkasteltuna desistanssiin vaikuttavat ympäröivän yhteiskunnan tarjoamat lainkuuliaisen elämän mahdollistavat tekijät. Robert Sampsonin ja John Laubin luoman sosiaalisen kontrollin teorian mukaan tällaisia sosiaalisia siteitä vahvistavia ja näin desistanssia edistäviä tekijöitä voivat olla uusi työpaikka, parisuhde tai lapsen syntymä. Mitä tärkeämmät yksilön sosiaaliset siteet ovat sitä vähemmän niitä halutaan vaarantaa. Teorian ytimessä on ajatus käännekohdista (turning points), jotka toimivat desistanssin mahdollistavina tekijöinä yksilölle. Nämä eivät välttämättä ole kuitenkaan yksittäisiä tarkkoja hetkiä, vaan voivat vahvistua asteittain ja prosessinomaisesti. (Kivivuori ym. 2018, 205.)

Vastaavasti subjektiivisesta näkökulmasta tarkasteltuna ajatellaan, että ihmisen päätös luopua rikosurasta vahvistaa ulkoisia kontrollisiteitä. Näin ollen esimerkiksi työllistyminen tai parisuhde voivat olla desistanssia vahvistavia tekijöitä, eikä varsinaisia desistanssiprosessia alulle panevia tekijöitä. Näistä tekijöistä voi muodostua yksilölle ”koukku”, joka mahdollistaa uuden elämäntyylin ylläpidon. Oleellista kuitenkin on, että tämä kiinnekohta on yksilölle merkityksellinen. Subjektiivisesta näkökulmasta desistanssia voidaan tarkastella myös identiteettimuutoksen kautta. Tällöin voidaan ajatella, että kun rikoksen tekemisen haitat eri elämän alueilla nähdään suuremmaksi kuin rikoksesta saatava hyöty, desistanssin todennäköisyys kasvaa. Tutkimustiedon valossa ei kuitenkaan ole yksiselitteistä, että Sampsonin ja Laubin teoriassa keskeisten käännekohtien merkitys desistanssiin olisi itsestään selvä. Tutkimuksissa on myös tehty löydöksiä, joiden perusteella desistanssi on käynnistynyt huomattavasti ennen tällaisia käännekohtia. Tällöin kyseessä on voinut olla esimerkiksi kypsymisestä (maturaatio) ja ikääntymisestä. Vankkaa tutkimusnäyttöä myöskään uskoon tulon merkityksestä rikollisuutta vähentävänä tekijänä ei vielä ole. (Kivivuori ym. 2018, 206–207.)

Aggredissa yhtenä asiakasryhmänä ovat rikollisista ryhmittymistä irtautuvat henkilöt. Aggredi tekee yhteistyötä näiden asiakkaiden tukemiseksi yhdessä keskusrikospoliisin ja rikosseuraamuslaitoksen Exit-toimintojen kanssa. Aggredin rooli näissä prosesseissa on psykososiaalisen tuen tarjoaminen asiakkaille. Järjestäytyneestä rikollisuudesta irtautumisen prosessia on mallinnettu Aggredissa tehdyn

asiakastyön pohjalta ja prosessista luotua mallinnusta käytetään Aggredissa väkivaltatyön menetelmätyökaluna.

Kuvio 5. Asiakkaan irtautumisprosessi. (Mukaillen Mehmet 2020)

Kuviossa 5 käännekohtaa kuvaava "turning point" -viiva osoittaa, että jo ennen varsinaista päätöstä järjestäytyneestä rikollisuudesta irtaantumisesta, henkilö on alkanut työstämään ajatusta muutoksesta ja rikollisesta toiminnasta irtaantumisesta. Käännekohdan jälkeen rikollinen maailma tai jengiläisyys vaikuttavat vielä suuresti yksilön elämään. Prosessin edetessä, alhaalta ylöspäin luettuna, rikollisen maailman vaikutukset yksilön elämässä kuitenkin hiljalleen vähenevät (sininen alue) ja vastaavasti motivaatio sekä mahdollisuudet toisenlaiseen elämään lisääntyvät (vihreä alue).

Tässä tutkimuksessa haastatellaan asiakkaita, joiden desistanssiprosessi on käynnistynyt jo paljon ennen haastatteluhetkeä. Aggredin työskentely ajoittuu yleensä desistanssiprosessin varhaisiin vaiheisiin. Tutkimuksessa pyrin kartoittamaan millä tavoin asiakkaiden kokemukset tarvitsemastaan tuesta liittyvät desistanssin eri tasoille. Lisäksi on kiinnostavaa tarkastella, painottuvatko työskentelyssä merkitykselliseksi koetut teemat lähelle käännekohdan jälkeisiä desistanssin vaiheita vai jakautuvatko merkittäväksi koetut asiat desistanssin kaikille tasoille samassa suhteessa.

4 TUTKIMUSASETELMA

4.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa Aggredin työskentelyyn osallistuneiden asiakkaiden näkökulmasta, millaiset asiat ovat olleet merkityksellisiä väkivaltaisen käytöksen vähentämiseen liittyviä tekijöitä työskentelyssä, kun sitä tarkastellaan vähintään puoli vuotta työskentelyjakson päättämisen jälkeen. Tämän näkökulman myötä tarkoituksena on auttaa nostamaan näitä näkökulmia esiin, jotta tulevaisuudessa sisältöjä voidaan hyödyntää asiakastyössä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia näkemyksiä Aggredin työskentelyyn osallistuneilla on menetelmän vaikutuksista väkivaltaisen käytöksen vähenemiseen?
2. Mihin desistanssin vaiheisiin Aggredin työskentely on vaikuttanut ja miten?

Tutkimuksen tavoitteena on nostaa esiin, millaisilla asioilla on työskentelyjakson aikana ollut merkitystä asiakkaan muutosprosessin vahvistumiselle pidemmän aikavälin tarkastelussa ja millaiset tekijät ovat työskentelyn jälkeen auttaneet asiakasta vähentämään väkivaltaista käyttäytymistään. Tuloksista on tavoitteena analysoida, miten desistanssin eri vaiheissa henkilöä on onnistuttu tukemaan ja millä asioilla henkilöt ovat kokeneet olleen merkitystä kussakin vaiheessa.

4.2 Tutkimuksen toteutus ja tutkimusmenetelmä

Tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla Aggredin työskentelyyn osallistuneita asiakkaita. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina. Haastattelun etuna on, että siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, mikä mahdollistaa joustavuuden aineistoa kerättyäessä. Haastattelun etuna verrattuna muihin tiedonkeruukeinoihin on, että siinä voidaan joustavasti säädellä aineiston keruuta tilanteen edellyttämällä tavalla ja vastaajaa myötäillen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 204–205.)

Teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. Haastattelun keskeiset teemat ovat ennalta suunniteltuja, mutta kysymysten tarkempi järjestys tai muoto voi puuttua. (Hirsjärvi, ym., 2013. 208–209.) Haastattelun teemarunko voidaan mieltää kyselytutkimuksen lomakkeen kaltaiseksi. Molemmissa teoreettinen näkökulma tuodaan tutkimuksen sisään ilman täyttä varmuutta sen todentumisesta. Kyselylomakkeessa tietyllä kysymysten ryhmällä voidaan mitata esimerkiksi rutiinotoimintoja, kun taas haastattelun teemarunko voi ohjata haastattelua rutiinotoimintojen teorian mukaisesti. Teoriaa ei ole siis tarkoitus nostaa haastattelukysymykseen sellaisenaan, vaan teoriaan liittyviä teemoja tuodaan keskusteluun. Tutkijan ei siis ole tarkoitus ”tyrkyttää” teoriaa, vaan luoda tilanne, jossa teorian kannalta olennaisesta ilmiöpiiristä on mahdollista keskustella. (Kivivuori ym. 2018, 101.)

4.3 Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston keruu

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat Aggredin työskentelyyn osallistuneet asiakkaat, jotka ovat päättäneet työskentelyn vähintään kuusi kuukautta ennen haastattelun toteutusta. Kohderyhmä on tavoitettu Aggredien työntekijöiden avustuksella. Aggredin työntekijät olivat yhteydessä entisiin asiakkaisiin. Osan asiakkaista kanssa on keskusteltu työskentelyn loppuvaiheessa, että he saattaisivat olla kiinnostuneita osallistumaan Aggredia koskeviin tutkimuksiin ja näitä asiakkaita tutkimukseen pyrittiin tavoittamaan. Haastatteluihin on pyydetty suostumusta yhdeksältä entiseltä asiakkaalta. Näistä viisi asiakasta suostui tapaamaan haastattelun merkeissä ja yksi asiakas halusi toteuttaa haastattelun puhelimitse. Haastatteluista kieltäytymisiä perusteltiin osin haastavalla elämäntilanteella sekä ylipäättään haluttomuudella osallistua tutkimukseen. Asiakkaat olivat osallistuneet Aggredin työskentelyyn kolmessa eri Aggredin toimipaikassa.

Valitsin aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun siitä syystä, että kyseessä oleva asiakaskunnasta ei todennäköisesti saada monipuolisia tietoja kyselylomakkeiden kautta. Lisäksi kun tutkimuksen kohteena on yksilön henkilökohtaiset kokemukset aiheesta, joka voidaan mieltää hyvin henkilökohtaiseksi ja araksi, on

luottamuksen rakentuminen haastattelutilanteessa keskeisessä roolissa tutkimusaineiston laadun muodostumisen kannalta. Lomakkeiden kautta en koe tällaisen suhteen rakentumisen olevan luontevaa kummallekaan osapuolella. Toisaalta henkilö voisi kokea luontevammaksi vastata suoraan arkaa aihetta koskevaan kysymykseen ilman suoraan yhteyttä tutkijaan ja tällöin mm. anonymiteetti on varmasti turvattu. Toin haastattelutilaisuuden alussa haastateltavien tietoon, että haastatteluiden osalta noudatan samaa anonymiteettiä kuin Aggredi toiminnassaan noudattaa. Tästä syystä sovin myös suostumuksesta haastatteluun ja aineiston käyttöön suullisesti, emmekä tehneet asiasta kirjallisia sopimuksia, jolloin haastateltavien tarkat henkilötiedot voisivat tulla tietooni.

Neljä haastatteluista toteutettiin kesän 2022 aikana. Kolme kutsun saanut haastateltava kieltäytyi osallistumasta tutkimukseen. Kesällä tallennettu aineisto litteroitiin ja analysoitiin syksyllä 2022. Myös uusia haastateltavia kutsuttiin osallistumaan tutkimukseen. Haastatteluja jatkettiin alkuvuodesta 2023, kun kaksi uutta, työskentelyn aiemmin päättäneitä asiakasta suostuivat haastatteluun. Koska kaksi haastatteluista toteutettiin aiempien haastatteluiden analyysin jälkeen, pystyttiin analyysivaiheessa havainnoimaan, miltä osin haastattelut tuottivat uutta tietoa ja miltä osin haastateltavat toivat esiin aiemmin esiin nousseita havaintoja. Haastattelut toteutettiin Aggredien toimitiloissa tai haastateltavan valitsemassa ympäristössä rauhallisissa sisätiloissa.

Haastattelu oli puolistrukturoitu teemahaastattelu ja haastattelussa pyrittiin etenemään keskustelunomaisesti (ks. liite 1). Ennen haastattelua asiakkaiden kanssa käytiin haastattelujen käyttötarkoitus, tietojen käsittelyn käytännöt ja tutkimuseettiset käytänteet läpi suullisesti. Kaikki asiakkaat antoivat suullisen hyväksynnän haastatteluun osallistumiselle ja tästä nousseiden tietojen käytölle tutkimuksessa. Haastatteluista kertyi litteroitua aineistoa 128 sivua fontilla Calibri 11, rivivälillä 1.

4.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee aineiston ehdoilla, kuten aineistolähtöinen sisällönanalyysikin. Erona kuitenkin on, että aineistolähtöisessä analyysissä teoreettiset käsitteet luodaan aineiston pohjalta, kun teoriaohjaavassa analyysissä teoreettiset käsitteet taas tuodaan valmiina aiemman teorian pohjalta. Näin ollen aineistosta nostetaan aiemmin valitun teorian pohjalta merkitykselliset asiat, kun taas aineistolähtöisessä analyysissä teoria liitettäisiin aineiston perusteella nousevien teemojen pohjalta. (Tuomi & Sarajärvi 2002. 133.)

Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta uudella tiedolla ei ole tarkoitus testata vanhaa teoriaa, vaan pikemminkin aukoa uusia ajatusuria. Käytännössä tämä voi näyttäytyä siten, että aineisto kerätään vapaasti ja analysoidaan aluksi aineistolähtöisesti, mutta analyysin loppuvaiheessa analyysiin tuodaan esimerkiksi aikaisemmasta teoriasta nouseva erittely. Teoriaohjaavan analyysin päättely pohjautuu usein abduktiiviseen päättelyyn. Tutkijan ajatteluprosessissa näkyvät sekä aineistolähtöisyys että valmiit mallit. Tutkijan pyrkimyksenä on yhdistellä näitä tarkastelutapoja toisiin joskus pakolla, joskus puolipakolla ja toisinaan luovastikin, jolloin yhdistelyn tuloksena voidaan saavuttaa jotain aivan uuttakin. (Tuomi & Sarajärvi 2018. 133–135.)

Laadullisen aineiston analyysissä voidaan hyödyntää myös määrällistä analyysia. Pelkistetysti tämä voi olla esimerkiksi aineiston tuotosten pituuksien laskeamista tai luokittelemista erilaisten tekijöiden mukaisesti luokkiin. Tämän avulla voidaan eritellä tarkkoina lukuina aineistosta nousevia asioita. Kvantifiointi mahdollistaa myös eri ryhmiltä kerättyjen vastausten vertailun. Vastauksista voidaan esimerkiksi etsiä tapahtumiin vaikuttaneita tekijöitä, luokitella ja laskea niitä. Ennen luokittelujen tekemistä on hyödyllistä määritellä tarkat analyysisäännöt. Laadullisen aineiston luettelointi, tulkintaoperaattoreiden pilkkominen vaiheisiin sekä ratkaisu- ja tulkintasääntöjen nimenomaistaminen parantavat analyysin arvioitavuutta. (Eskola & Suoranta 1998, 165–167.)

Laadullisen aineiston analyysin keinona kvantifiointiin voi liittyä riski, mikäli tästä muodostetaan laadullisen ja määrällisen analyysin sekoitus, jossa yhdistyy molempien tutkimusotteiden heikommat osat. Aineiston luokittelukehikon laatiminen voi olla vaikeaa. Useita kriteereitä käyttävä luokitus saattaa kuvata osuvammin tutkittavaa ilmiötä, mutta luokittelun mutkikkuuden kasvaessa yksimielisyys vastausten sijoittelusta eri luokkiin pienenee. Lisäksi riskinä on, että jos luokittelukehikko on liian laaja, tulee yksittäisiin luokkiin liian vähän vastauksia. Jos taas luokkien määrä on liian suppea, voi luokittelu onnistua napakasti, mutta riskinä on, että luokittelun ulkopuolelle jää jotakin keskeistä. Tällöin luokittelu voi jäädä aineistoa huonosti kuvaavaksi. (Eskola & Suonpää 1998, 167–168.)

Alasuutari (2011) kuvaa laadullisen tutkimuksen analyysin vaiheiden koostuvan havaintojen pelkistämisestä sekä arvoituksen ratkaisemisesta. Arvoituksen ratkaisemisesta nimitetään empiirisessä tutkimuksessa myös tulosten tulkinnaksi. Tällä tarkoitetaan sitä, että kvantitatiivisessa analyysissä löydetyille tilastollisille yhteyksille annetaan tulkinta, mikä tapahtuu viittaamalla aiemmasta tutkimuksesta johdettuihin selitysmalleihin tai tuloksiin. Laadullisen aineiston analyysissä kvantifioinnilla saatuja tilastollisia yhteyksiä voidaan käyttää johtolankoina pelkistämällä saatujen johtolankojen rinnalla. (Alasuutari 2011, 38–46.)

4.5 Analyysin toteutus

Olen valinnut teoriaohjaavan sisällönanalyysin tutkimuksen analyysimenetelmäksi, koska pyrin tuloksissa saamaan esiin, mihin desistanssiprosessin vaiheisiin Aggredin työskentely on yksilöiden kokemuksen mukaan onnistunut vaikuttamaan ja minkälaisin keinoin. Litteroidun aineiston olen aluksi teemoitellut seuraavan jaottelun mukaisesti:

1. Mitkä tekijät ovat Aggredin työskentelyssä olleet tärkeitä tai merkityksellisiä haastateltavalle?
2. Mitkä asiat työskentelyssä ovat tukeneet väkivaltaisen käyttäytymisen vähentämisessä tai välttämässä?
3. Desistanssin tasoihin viittaavat tekijät?
4. Mikä työskentelyssä on tukenut jälkikäteen ajateltuna?
5. Taustatekijät väkivallan käytölle ja palveluun hakeutumiselle?

Tämän jälkeen olen kvantifioinut teemoitellun aineiston, eli laskenut, kuinka monta kertaa tietyt asiat tai tekijät ovat haastatteluissa nousseet esiin. Olen esimerkiksi tutkinut, kuinka monta kertaa kuulluksi tulemisen kokemus toistuu merkittävänä asiana haastatteluissa. Mitä useammin yksittäinen tekijä on noussut haastatteluissa esiin, sitä merkittävämpään asemaan aihe on tuloksia esiteltäessä nostettu.

Olen luokitellut aineiston kvantifioinnin jälkeen erottelemalla desistanssiprosessiin liittyviä tekijöitä ja tässä vaiheessa jaotellut vastaukset primäärivaiheeseen, sekundäärivaiheeseen sekä tertiäärivaiheeseen (ks. liite 2.). Joissain tapauksissa yksittäinen tekijä on voinut tukea asiakasta monella tavalla. Esimerkiksi työntekijän turhautuminen virallisten asioiden hoitamiseen liittyviin haasteisiin on saattanut luoda asiakkaalle kuvan työntekijän inhimillisyydestä. Tämä kokemus on tuonut työntekijää samalle tasolle asiakkaan kanssa, rakentanut luottamusta työntekijää ja työskentelyä kohtaan sekä heijastunut identiteetin rakentumiseen. Näin ollen yksittäinen vastaus voi ilmetä tuloksissa useammassa kohdassa, jos se on vastauksen perusteella selkeästi useampaan kategoriaan ollut liitettävissä.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

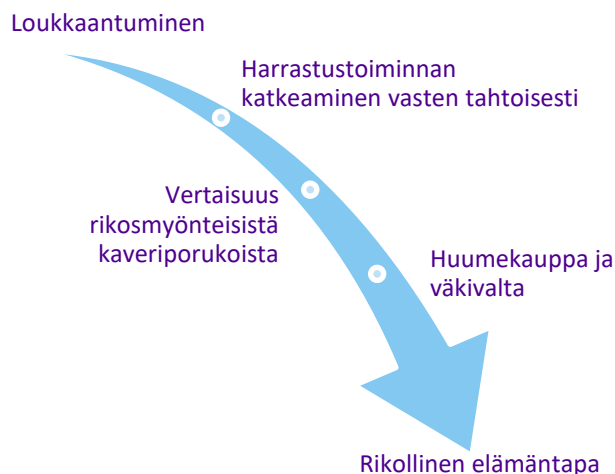
5.1 Syitä väkivallan käytölle ja toiminnan muuttamiselle

Tutkimuksessa on kartoitettu kuuden Aggredin työskentelyyn osallistuneen asiakkaan kokemuksia Aggredin työn merkityksestä suhteessa heidän desistanssi-prosesseihinsa. Tässä tutkimuksessa desistanssin käsitteellä viitataan ensisijaisesti väkivaltaisen käytöksen lopettamiseen, eikä tutkimuksessa keskitytä niinkään kaiken rikollisen toiminnan lopettamiseen, sillä Aggredin toiminnan ensisijainen tavoite kohdistuu kodin ulkopuolisen väkivaltaisen käytöksen lopettamiseen tai vähentämiseen. Tutkimuksessa tarkastellaan kuitenkin asiakkaiden identiteetin muutosta ja yhteiskuntaan kiinnittymistä ja tätä kautta desistanssipro-sessia laajemmin kuin pelkän väkivaltaisen käytöksen lopettamisen tai vähentä-misen osalta. (Ks. Desistanssipro-cessi, s. 15.)

5.1.1 Väkivallan käytön taustoja

Haastateltavista asiakkaista kaikilla oli taustalla lukuisia vakavia väkivallan tekoja sekä omakohtaisia kokemuksia myös itseän kohdistuneesta vakavasta väkival-lasta. Kaikilla haastatteluun osallistuneilla henkilöillä oli väkivallan käytön taustalla yhteyksiä päihteisiin, omasta käytöstä päihteillä käytävään kauppaan tai tähän liittyvään velkojen perintään. Haastateltavista valtaosalla oli taustalla myös väkivaltaan liittyviä vankeustuomioita. Ajallisesti heidän väkivaltaisen käyttäyty-misensä oli alkanut kaikilla lapsuudessa tai nuoruudessa, viimeistään yläkou-luikäisenä. Valtaosalla itse tehty väkivalta oli kuulunut elämään yli 15 vuoden ajan ja yhdellä haastateltavalla alle 15 vuotta.

Haastateltavista kaksi henkilöä toi esiin, että sysäys rikolliseen elämäntapaan liit-tyi nuorena koettuun pettymykseen, jossa lupaava harrastustoiminta oli päättynyt fyysiseen loukkaantumiseen. Molemmilla tätä oli seurannut nopeasti päätös läh-teä kohti toisenlaista elämäntapaa, johon liittyivät mm. kannabiksen myyminen ja väkivaltaisen käytös (ks. kuvio 6).

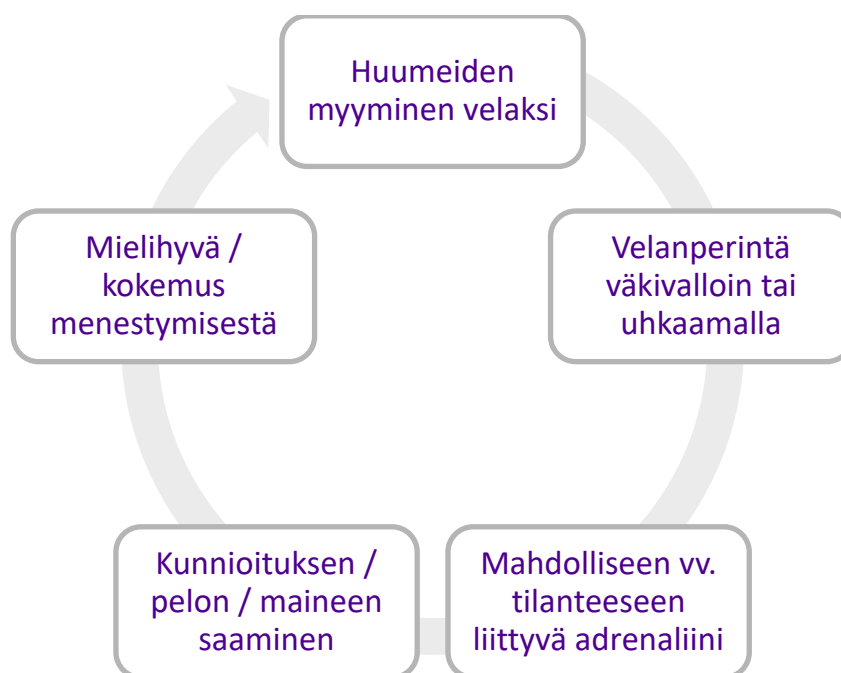
Kuvio 6. Esimerkki rikolliseen maailmaan hakeutumisen taustoista.

Muita syitä rikolliselle tielle ajautumiseen löytyi omasta päihteiden käytöstä sekä ajautumisesta rikosmyönteisiin piireihin. Yksi haastateltava näki oman väkivallan käytön olevan seurausta todistettuaan nuorena omaan vanhempaan kohdistuneen pahoinpitelyn. Kaikki haastateltavat toivat esiin, että he olivat havainneet jo nuorena, että väkivallan avulla saa itseensä kohdistuvan alistamisen loppumaan ja tätä voi seurata samoissa ryhmissä ilmenevä kunnioitus, joka toimi positiivisena seurauksena väkivallan käytölle.

”Sit mä olin aina muutenkin kiusattu [sijoituspaikassa] ja tämmönen.. Pieni ja laiha siellä aina. Ja sit samaan aikaan loppu harrastus ja mä olin siellä semmosessa risteyskohdassa. Ja semmosta vähän vihaa ja katkeruutta täynnä koko ajan. Ku olin muutenkin ollu pitkään jo huostaanotettuna. Sit kerran yks päivä [sijoituspaikassa] semmonen vanhempi laitosnuori yritti tulla alistamaan mua ja se yritti pakottaa viikkorahat multa.. ja sit mä päätin silloin, et mä en enää suostu tähän näin ja se meni sit siihen et me mentiin koulun taakse tappelemaan ja se oli mua kaks päätä pidempi. Mut sit siinä kävi sillä tavalla et se vanhempi sai turpaan multa ja siinä oli muita nuoria ympärillä. Sit mä huomasin et se adrenaliiniäkin ja kaikki se miten muut nuoret rupes kunnioittaan sen jälkeen. Sitä vääränlaista kunnioitusta ja sit semmosta ihannoitua. Tavallaan mä jäin koukkuun siihen jo siitä päivästä lähtien. Silloin sit se mun homma rupes menemään tosi kovasti alamäkeen.”

Myöhemmin haastateltavat kertoivat väkivallan käytön motiiveiksi päihdekaupaan ja rikolliseen maailman kuuluvien käytäntöjen tätä edellyttävän. Suurena vaikuttimena väkivallankäyttöön oli erityisesti raha, jota saatiin huumekaupasta

ja tätä seuranneesta velanperinnästä. Haastateltavat kokivat olleensa hyviä väkivallassa ja osa kuvasi väkivallan käytön seurauksena tulleen adrenaliinin tunteen aiheuttaneen riippuvuuden tunnetta ja tuon tunteen olleen parempi kuin minään huumausaineen tuottaman tunteen. Väkivallan käytöstä seurannutta tunnetta verrattiin myös huumausaineisiin liittyvään riippuvuuden ja koukuttumisen tunteeseen (ks. kuvio 7).

Kuvio 7. Esimerkki velanperintään liittyvään väkivaltaan koukuttumisesta.

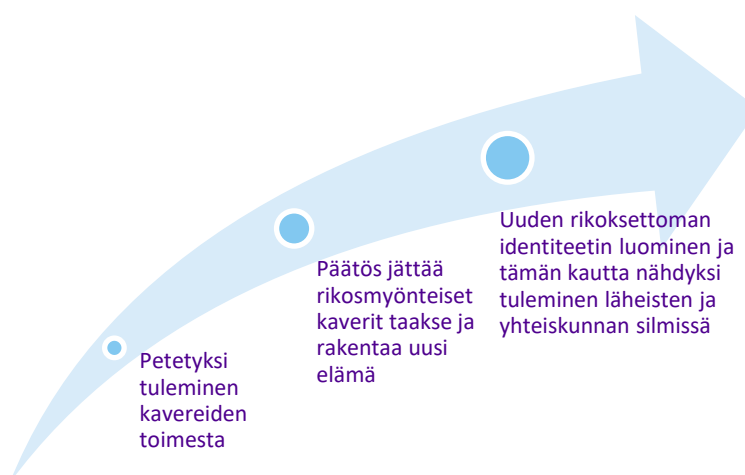
5.1.2 Käännekohtat ja ajatuksia niiden takaa

Kuten aiemmin teoriaosuudessa on kuvattu, voi rikospolun päättävä tekijä, käännekohta tai turning point, olla yksittäinen elämän mullistava muutos tai pidempään kestänyt prosessi (ks. Käännekohta desistanssin käynnistävänä tekijänä, s. 17). Haastateltavat kuvasivat, että kaikilla ajatus toisenlaisesta elämästä oli käynyt ajoittain mielessä, ennen kuin varsinainen muutosprosessi oli lähtenyt kunnolla käyntiin. Muutosta ennakoivia tekijöitä tai ajatuksia oli jokaisella haastateltavalla useampi kuin pelkästään yksi. Yksi haastateltavista kuvasi, että mitä pidempään väkivaltaa oli käyttänyt, sitä aiemmin alkoivat tästä seuranneet positiiviset tuntemukset kääntyä negatiivisiksi ja väkivallan tekoja seurasi tunnetilojen laskut. Niistä palautuminenkin kesti entistä kauemmin.

Valtaosa haastateltavista nosti esiin, ettei rikollinen elämä tuntunut jossakin vaiheessa enää niin merkitykselliseltä ja näin ajatus suuremmasta elämänmuutoksesta alkoi käydä yhä useammin mielessä. Esteenä muutoksen toteuttamiselle oli aiemmin koettu, ettei näköpiirissä ollut keinoja tai itsellä ei ollut osaamista lähteä siihen apua etsimään. Yksi haastateltava kuvasi eläneensä pitkään syrjäytyneenä ja hyväksyneensä, ettei hänestä enää muunlaiseen elämään ole. Yksi keskeisiä tekijöitä muutoksen taustalla oli päihteiden käytön lopettamisen ohella kylästyminen vihan tunteeseen.

”Ei kai mä olin jossain määrin jo tyytynyt siihen ja hyväksynyt et mä olin jo lyöty.. Aattelin vaan että tää on tämmöstä ja jotku on jääkiekkoilijoita ja jotku on sit tämmösiä.. Mut toisaalta sit ku päästiin huumeista eroon, niin tota sit se rupes vähän näyttään, et tässä ois jotain muutakin mahdollista.. Mut jos sä elät huumemaailmassa, niin sehän toimii alisteisesta asemasta pelolla ja väkivallalla, niin tota olosuhteet väistämättäkin muuttaa sua siihen suuntaan, koska ei siellä voi sanoa että tuo ei tuntunu oikein hyvältä. Kukaan ei kuuntele.”

Kaksi haastateltavaa nimesi muutostekijöiksi rikolliseen elämäntapaan kytkeytyneet läheiset, jotka olivat pettäneet luottamuksen. Näiden tapahtumien jälkeen paluuta vanhan ryhmän yhteyteen ei koettu enää mahdolliseksi (ks. kuvio 8).

Kuvio 8. Esimerkkitapaus henkilön desistanssiprosessin käynnistäneestä tapahtumasta.

Yksi haastateltava kuvasi puolison saaneen hänet motivoitumaan muutokseen vankeustuomion aikana, vaikkakin hän kuvasi puolison motivaation vaikuttaneen

alkuvaiheessa muutosprosessin käynnistymiseen enemmän kuin oman motivaation. Toinen haastateltava kuvasi varsinaisen käännekohtan elämässään tapahtuneen erään vakavan väkivallanteon yhteydessä. Teko muutti ajatuksen väkivallan ihannoinnista väkivallan peloksi, mutta tätä tekoa ei seurannut vielä suora toiminta väkivallan lopettamiseksi. Ajatus kypsyi toiminnaksi muutaman vuoden kuluttua, jolloin hän teki päätökset kokonaisvaltaisesta elämänmuutoksesta, jota seurasi vankilaympäristössä systemaattinen väkivallasta pidättäytyminen. Yksi haastateltava kertoi muutoksen käynnistäneeksi tekijäksi oman lapsen syntymän.

Eräs haastateltava kertoi rikollisesta toiminnasta irtautumisen liittyneen merkittävään muutokseen omassa terveydentilassa. Haastateltava kuvasi, että oli kohdannut kuitenkin menneisyytensä takia vuosien ajan haasteita yhteiskunnan taholta uuden elämän rakentamisessa aiemman rikos- ja päihdetaustansa takia. Haastateltava oli ohjautunut Aggredin asiakkaaksi useampi vuosi varsinaisen rikollisen toiminnan lopettamisen jälkeen, kun oli tunnistanut sisäisen ahdistuksen kasvavan ja päättänyt, ettei halua kuitenkaan palata toistamaan vanhoja kaavoja.

5.2 Aggredin työskentely asiakkaiden desistanssin eri vaiheissa

Desistanssi tarkoittaa rikospolusta irtaantumisen prosessia ja tämä prosessi voidaan jaotella kolmeen tasoon, jotka ovat primäärinen desistanssi, sekundäärinen desistanssi sekä tertiäärinen desistanssi (ks. Desistanssiproessi s. 15). Yksi tutkimuksen tavoitteista oli selvittää, millä tavoin Aggredin työskentelyssä on mahdollisesti tuettu asiakkaiden desistanssiproessia ja mihin desistanssiproessin vaiheisiin työskentelyllä on saatettu vaikuttaa.

Desistanssiproessille on tyypillistä, että kehityksessä voidaan ajoittain mennä eteenpäin ja sitten taas vastakkaiseen suuntaan (Nugent & Schinkel 2016, 568–584; Maruna & Farrall 2004, 5). Tämä ilmeni myös haastatteluissa. Kehitystä ei voida näin ollen tarkastella yksisuuntaisena ja tasaisesti etenevänä kehityskaarena. Yksi haastateltavista kertoi haastattelun hetkellä olevansa tilanteessa, jossa aikaisempi työskentely oli tuonut pidempiaikaisen muutoksen hänen toimintaansa, mutta sosiaalisessa verkostossa nousseet syyllistämiset ja tulkinnat olivat nostattaneet vanhoja toimintatapoja mielenpäälle. Haastateltava suunnitteli

palaavansa Aggredin työskentelyyn vahvistamaan aiemmin oppimiaan taitoja, jottei menettäisi malttiaan tilanteen pitkittyessä.

5.2.1 Primäärinen desistanssi

Desistanssia voidaan kuvata ylläpitoprosessina, joka alkaa yleensä yksilön koke-
masta käännekohdasta, mutta jatkuu tämän jälkeen prosessina, jota voidaan tar-
kastella usealla tasolla. Näistä tasoista primäärinen desistanssi kuvastaa yksilön
rikollisuudesta irtaantumista. Aggredissa pyritään tukemaan yksilön väkivallan
käytön vähentämistä laajemmin kuin pelkästään väkivallasta keskustelemalla.
Primäärivaiheen desistanssin tukemisen näkökulmasta voidaan ajatella, että
henkilön kiinnittyminen tällaista kehitystä tukevan avun piiriin tukee mahdollisesti
väkivaltaisen käytöksen vähentämistä ja näin ollen tukee myös primäärivaiheen
desistanssia.

Haastateltavien vastausten perusteella löytyi kolme osa-aluetta, joiden avulla pri-
määrivaiheen desistanssia Aggredissa tuettiin. Näitä olivat palveluun kiinnitty-
minen, uusien taitojen opettelu väkivallan välttämiseksi sekä psykososiaalinen tuki
(ks. taulukko 1).

Aggredin tuki desistanssin primäärivaiheessa						
Palveluun kiinnittyminen = 28	Luottamus työntekijöihin = 10	Tasavertainen kohtaminen = 8	Asiakasmäärää sisällön ja rytmin = 4	Kokemukset, että työskentely tuo tuloksia = 2	Kokemustaustaisen työntekijän esimerkki = 2	Viranomaisten tuki toiminnalla = 2
Keinoja väkivallan välttämiseen = 10	Välttämistä tukevien tekijöiden oppiminen = 6	Stressin purku työskentelyssä = 3	Ymmärryksen lisääntyminen = 1			
Psykososiaalinen tuki = 8	Tukea tulevaisuuden rakentamiseen = 4	Mahdollisuus puhua kaikesta kuormittavasta = 4				

Taulukko 1. Aggredin tuen osa-alueet desistanssin primäärivaiheeseen.

Keskeisenä tekijänä väkivaltaisen käytöksen tukemisen vähentämiseksi näyttäytyi asiakkaan kiinnittyminen Aggredin työskentelyyn. Palveluun kiinnittymistä tukevista tekijöistä keskeisimmäksi haastateltavat ovat kuvanneet luottamuksen rakentumisen Aggredin työntekijöitä sekä toimintaa kohtaan. Kaikki haastateltavat nostivat luottamuksen keskeiseksi tekijäksi työskentelyn alkuvaiheessa. Ennen työskentelyä toimintaa kohtaan liittyi osalla ennakkoluuloja, jotka saattoivat kytkeytyä epäilyyn kokemustaustaisten työntekijöiden mukanaolosta tai epäilyksestä, että toimintaan kuuluu muiden henkilöiden rikoksista kertominen. Haastateltavat kuvasivat kuitenkin epäilysten hälvenneen nopeasti ensimmäisten kohtaamisten myötä.

”Ja sitten ku työntekijän kaa jutteli niin sit mä luotin siihen heti jo sen ekan kerran jälkeen. Se oli vaan mun päässä.. Että niinku oli ennen ees tavannu.. Ennakkoluulot.”

Myös kokemus siitä, että työskentely rakentui asiakkaan tahtisesti, edesauttoi luottamuksen rakentumista. Haastateltavat kertoivat testanneensa alkuvaiheessa, voiko työntekijöihin luottaa.

"H: No nyt jos sä mietit tätä hommaa jälkikäteen, niin koetko niinku että se alkuvaihe meni tavallaan sun tahtisesti?"

A: Meni, koska enhän mä ois täällä ollu. Mä en ois tänne toista kertaa tullu, jos ei tai kolmatta kertaa tai neljättä, jos ei se ois ollu sellanen.. Tai se vauhti ei ois ollu sellanen, minkä mä itse halusin."

"Mä mietin sitä luottamusjuttuu. Mä rupesin kertoon määrättyjä semmosia asioita mistä mä en oo saanu tuomioo. ... Sit mä olin et no, tulee mitä tulee. Ja sit ku ei mitään tullukaan, niin hiljalleen sitä alko vaan uskaltaa. Mä käytin silloin vielä viikottain päihteitä. Tota ne ei välittäny siitä, sit ne ei välittäny siitä et mun pääelinkeino oli kumminki rikollisuus silloin vielä. Ne ei oikeestaan ollu siitäkään, me keskusteltiin vaan etten mä mättäis ihmisiä."

Luottamusta rakentavana tekijänä toimi osaltaan myös haastateltavien esiin nostama kokemus tasavertaisesta kohtaamisesta. Eräs haastateltava korosti, että hän koki erittäin merkittäväksi sen, että hän ei kokenut tullessa Aggredissa kohdatuksi menneisyytensä kautta, vaan sai keskustella työntekijöiden kanssa oikeasti omana itsenään. Kokemusta vahvasti havainnot siitä, että vaikka haastateltava kertoi työntekijöille miten ikäviä asioita menneisyydestään tahansa, ei hänelle välittynyt kokemusta, että työntekijät olisivat tästä kavahtaneet tai suhtautuneet haastateltavaan alentavasti tai paheksuen. Haastateltava nosti myös esiin, että koki uskaltavansa tämän myötä kertoa työntekijöille myös omista notkahduksestaan työskentelyn edetessä, kun nämäkin kohdattiin vain asioina, eikä häntä tuomittu niiden takia.

"Ja sit taas mä oon huomannu, et ku ei nämä hirveesti ole tuominnu. Ei se mullakaan niin oo käynny, et tulin Aggrediin ja kaikki loppu. Vaan et on siinä ollu kaiken näkösiä notkahduksia matkalla, eikä siinä oo mitään. Mä oon sit kertonu noille ja ne saatana ymmärtää, eikä ne haukukaan."

Useampi haastateltava nosti tasavertaisesti kohdatuksi tulemisen kokemuksen tärkeimpänä Aggredin työskentelystä mieleen jääneenä tekijänä. Kokemusta korostettiin suhteessa aiempiin kokemuksiin esimerkiksi rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden kanssa käydyistä kohtaamisista, joissa kuvattiin aina olevan tietynlainen hierakkinen asetelma läsnä. Tällä asetelmalla oli myös vaikutusta siihen, ettei rikosseuraamuslaitoksen työntekijöiden kanssa pystynyt keskustelemaan koskaan täysin avoimesti ja rehellisesti, koska oli mahdollista, että kerrotusta asiasta voisi aiheutua itselle jotain negatiivisia seuraamuksia.

Palveluun kiinnittävinä tekijöinä nähtiin myös kokemustaustaisen työntekijän esimerkki sekä kokemukset siitä, että työskentely tuotti asiakkaalle toivottuja tuloksia muutoksen tueksi. Haastateltavat nostivat esiin myös merkityksen sille, että Aggredin toiminnalla on viranomaisten tuki taustalla, joka ilmeni mm. viranomaisien tekeminä asiakasohjauksina. Kokemustaustaisen työntekijän koettiin luovan uskoa siihen, että muutos on mahdollista myös omalla kohdalla, kun hekin ovat omassa prosessissaan päässeet pitkälle vaikeistakin lähtökohdista huolimatta.

Toisena keskeisenä primääristä desistanssia tukevana osa-alueena nähtiin väkivaltaisen käytöksen välttämistä tukevien keinojen oppiminen työskentelyssä. Tässä tärkeimmäksi yksittäiseksi tekijäksi nousi, että työskentelyn aikana haastateltavat oppivat välttämään mahdollisia väkivaltatilanteita. Tällaisen toiminnan taustalla nähtiin olevan maltin tai ”sytytyslangan” lisääntyminen erilaisissa tilanteissa, sekä tietoisuus mahdollisista väkivallan seurauksista, ennen kuin tunne ehtii muodostua väkivallan teoksi asti.

”Mut se on muuttunu että vaikka tavallaan joskus välillä mielessä vituttaa, silti näkee mielessään ne seuraamukset jos menis jotain tekemään ja tapahtus jotain. Ennen ei ollu sitä. Mä nään niinku tietsä videotelana sen homman päässäni.”

Lisäksi vanhojen, väkivaltaisten toimintamallien välttämistä ovat tukeneet kokemukset siitä, että tilanteista onkin selvinnyt normaalin vuorovaikutuksen keinoin. Yksi haastateltavista kuvasi, että uusien toimintamallien ja työntekijöihin rakentuneen muutoksen myötä myös väkivaltaan liittymätön rikollinen toiminta on jäänyt pois, vaikka alun perin suunnitelmana oli vähentää ainoastaan väkivaltaista käytöstä, mutta hankkia toimeentulo rikollisin keinoin. Yksi haastateltava koki, että työskentely oli lisännyt ymmärrystä väkivallan käyttöön ajaneista syistä ja tämä oli auttanut osaltaan muuttamaan aiempia toimintamalleja.

”..että on oppinu ja osannu et mistä se väkivalta on johtunu.. Ja sit tärkein, et on antanu itelle malttia ja anteeks ja semmosta ymmärrystä miks joskus on tehny niin ja sit se että oon ruvennu työskenteleen itteni kanssa, ettei käytä niinku minään päivänä.. et joka päivä on väkivallaton päivä. Se on muuttunu, en mä ois koskaan ennen pystyny ajatteleen tolla tavalla.”

Yksi haastateltava nosti esiin väkivaltaisen käytöksen taustalta löytyvien juurisyiden käsittelyn keinona ehkäistä ennalta väkivaltaan turvautumista tulevaisuudessa. Haastateltava oli tunnistanut myös oman tunnekielen käytön merkityksen suhteessa mahdolliseen väkivaltaiseen toimintaan.

Kolmantena osa-alueena primäärivaiheen desistanssin tukemisessa nousi esiin psykososiaalinen tuki Aggredin työskentelyssä. Useimmin mainittiin, että Aggredista haastateltavat ovat saaneet tukea uuden elämän rakentamisen alkuvaiheissa. Haastatteluista tuli esiin, että vaikeimmillaan rikollisen elämän päättäminen edellyttää totaalista elämän muutosta, jonka seurauksena kaikki on omassa elämässä rakennettava uudelleen.

”Mut kummiskin mun elämä oli niiku tällast murrosta mun elämässä ei ollu ikinä ollu.. Mul muuttu koko mun elämä! ... Nii kyl siin nyt.. Kyl mä koen et siin tarvii vähän apuja.”

Haastateltavat kokivat myös tärkeäksi sen, että he saivat apua Aggredista lähes asiaan kuin asiaan, sillä monien käytännön asioiden hoitaminen saattoi olla en-tuudestaan täysin vierasta.

”Ja sit tietty Aggredis mikä on ollu iso apu, nii työntekijät on auttanu mua aivan helvetisti näissä kaikissa kela-jutuissa ja näissä mitkä nyt ei suora-naisesti kuulu Aggrediin, mut helpottaahan se vitusti mun paineit, kun ne asiat on kunnos, niin ei mee tuolla vittu yöllä vetään turpaan.”

5.2.2 Sekundäärinen desistanssi

Sekundäärinen desistanssin taso tarkoittaa uuden, rikoksettoman identiteetin rakentumista. Toisin kuin primäärinen desistanssi, joka voi ilmetä myös ajoittaisesti, vaatii sekundäärinen desistanssi muodostuakseen säännönmukaisempaa uudenlaista toimintatapaa, eli rikoksista pidättymistä. Tämä edellyttää yleensä myös tietoista päätöstä muuttaa aikaisempaa toimintaa ja kykyä reflektoida omaa toimintaansa. (Maruna & Farrall 2004, 4.) Sekundäärisen desistanssin teemat nousivat monella tavalla haastateltavien vastauksissa esiin (ks. taulukko 2).

Aggredin tuki desistanssin sekundäärivaiheessa					
Itsetunto ja ego = 23	Egosta luopuminen = 8	Itsetunnon vahvistuminen = 6	Itsen hyväksyminen = 6	Myötäelämisen taito = 2	Avun vastaanottaminen = 1
Omat rajat = 8	Omien rajojen selkeyttäminen = 3	Suhteessa väkivaltaan = 3	Itsehillintä = 1	Harkinnan lisääntyminen = 1	
Käsitys väkivalta = 8	Väkivallalle ei ole oikeutusta = 4	Väkivalta ei kiinnosta = 2	Ymmärrys auttanut vähentämään = 2		
Psykososiaalinen tuki = 8	Suojannut läheisiä, kun voinut puhua vaikeat asiat Aggredissa = 3	Tukea tarjottu myös läheisille = 2	Kokemus, ettei muutoksessa tarvitse olla yksin = 1	Kokonaisvaltainen apu = 1	Paikka, jossa voi avoimesti puhua muutoksesta = 1

Taulukko 2. Aggredin tuen osa-alueet desistanssin sekundäärivaiheessa.

Haastatteluista nousi useimmin esiin, että egoon ja itsetuntoon liittyvät tekijät olivat keskeisiä uuden identiteetin muodostamisen kannalta. Erityisesti ajatusta egosta luopumisesta tuotiin useamman kerran esiin. Mikäli ei puhuttu kokonaan egosta luopumisesta, tuotiin vähintään esiin egon vähentämisen merkitys. Egon nähtiin selvästi liittyvän vahvasti rikolliseen identiteettiin, joka oli edellytys rikollismaailmassa pärjäämiseen.

”Sul pitää olla tavallaan kova ego, et sut otetaan tosissaan (rikosmaailmassa), mut sun pitää tehdä sen eteen asioita. Pääasia et sut otetaan tosissaan. Ja nyt mun ei tarvi tehdä yhtään mitään. Mä oon mun mielestä ihan vitun kiva ja hyvä tyyppi.”

Haastateltavat kuvasivat, että nykyään he voivat kohdata tilanteita siten, että niissä on vähemmän egoa kuin ennen. Tämä tarkoitti esimerkiksi sitä, että he pystyivät hyväksymään toisten eriävät mielipiteet ilman, että heillä nousi voimakas tarve osoittaa toisen olevan mielipiteessään väärässä. Yksi haastateltava pohti, että nykyään hänen egonsa kestää paremmin kolauksia, vaikka koki, että egon kanssa on vielä paljon ongelmia. Egosta luopumisesta oli useammalle haastateltavalle seurannut se, ettei heidän tarvinnut enää saada sanoa jokaiseen tilanteeseen viimeistä sanaa.

Itsetunnon vahvistuminen näkyi mm. kokemuksina, että haastateltavien ei enää tarvinnut välittää siitä, mitä muut heistä ajattelevat. Useampi haastateltava toi esiin, ettei esimerkiksi kadulla satunnainen haukkuminen tai huutelu saa heitä provosoitumaan, vaan he voivat nykyään poistua, ehkä jopa naureskellen pois tilanteesta. Toisaalta itsetunnon vahvistuminen oli myös lisännyt varmuutta sen suhteen, että haastateltavat kestivät muilta ihmisiltä enemmän eriäviä mielipiteitä, eikä niiden koettu ensimmäisenä olevan henkilökohtaisia itseä vastaan kohdistettuja hyökkäyksiä, joiden vuoksi oli puolustauduttava.

”Ja sit se et jos joku on erimieltä, nii mä en enää koe sitä uhaksi.. Vaan ihan et, joo okei, sä oot sitä mieltä, ei se mitään.”

Haastatteluissa nousi esiin, että valtaosa haastateltavista kokivat löytäneensä oman näköisen identiteetin tai ainakin kokivat, että voivat elää nykyistä elämää omina itsenään. Myös Aggredissa saatu hyväksytyksi tulemisen kokemus omana itsenä koettiin tärkeäksi. Yksi haastateltava nosti esiin, että Aggredin työskenteilyn myötä hän oli oppinut myötäelämisen taidon, jonka avulla oli mahdollista ymmärtää takautuvastikin omia vääriä tekojaan.

”Niin, kai mä siinä jonkilaisen myötäelämisen taidon pystyin saavuttaa koska tota monesti miettiny sitä että kun on katumusta ja näitä asioita.. Nii mä oon sen aiemmin vaan selittäny sillä, että ne on niitä sen maailman asioita ja ne kuuluu sinne, sen kummemmin päätä sillä vaivaamatta. Mutta ehkä jossain kohtaa tuli tämä myötäelämisen taito, että pysty niinku ees ite ymmärtään tai käsittään sen sillä tavalla, että on tullu toimittua päin persettä. ja tota. Tai niinku hahmotamaan sen oman väärintekonsa.”

Eräs haastateltava nosti myös esiin, että avun vastaanottaminen oli aluksi erittäin haastavaa, sillä aiemmassa elämässä avun pyytämistä tai vastaanottamista on pidetty selkeänä heikkouden osoituksena. Haastateltava koki tuon kynnyksen ylityksen tuntuneen aluksi erittäin vaikealta, mutta tähän kyettyään hän oli huomannut, että ihmiset haluavat vilpittömästi vain auttaa häntä.

Toinen osa-alue, joka haastatteluissa nousi esiin, oli omiin henkilökohtaisiin rajoihin liittyvät kysymykset. Rajoja tarkasteltiin niin suhteessa väkivallan käyttöön kuin laajemmin omien rajojen selkiytymiseen. Väkivallan suhteen rajaa tarkastel-

tiin siitä lähtökohdasta, että vaikka väkivaltaa ei halua enää muita kohtaan käyttää, voi elämässä tulla vastaan tilanteita, joissa väkivaltaan on pakko turvautua. Tämä nähtiin kuitenkin yleisempänä ilmiönä ja osa toi esiin, että kuka tahansa voi olla väkivaltainen, kun omat rajat pahasti rikotaan.

”Toivottavasti ikinä ei tuu sellasta et joudun käyttään, mutta en mieli sekuntiikaan, jos on se tilanne. Ja mä osaan kyl ite lukee sen. Jos joku mua tönäsee tos ja sanoo et vitun homo, nii ei mun tarvi hakata sitä.”

Työskentelyssä löydettiin myös uusia rajoja, jotka tukivat haastateltavan kykyä toimia paremmin yhteiskunnassa.

”A: ...Ja sit ku sulla ei oo tavallaan muuta ku se kesken eräinen kehosta tuleva tunne jolla sä sitten niissä tilanteissa reagoit, niin siihen saatiin sitten semmosta tota varmuutta tai semmosta näkökulmaa..

H: Vaihtoehtosia tapoja toimia..

A: Nii ja semmosta että ei kaikki oo aina henkilökohtasia hyökkäyksiä mua kohtaan vaan se on niinku tavallista elämää, mutta mä olin ajanu itteni aikana niin ulos tästä yhteiskunnasta tai niin kauas siitä ja syrjäytyminen oli todella paha.. Osittain ne seuraukset varmaan johtu sieltäkin..”

Kolmantena osa-alueena haastatteluista nousivat esiin käsitykset väkivallasta. Kaksi asiakasta toi esiin, ettei heidän mielestään mikään oikeuta väkivallan käyttöön. Tässä suhteessa myös aikaisempia omia väkivallan oikeutuksia kritisoitiin. Yksi haastateltava pohti ylipäätään, millä perusteella hän on oikeutettu päättämään, lyödäänkö toista vai ei.

”Mikä vittu mä oon sanoo et.. et mulla on nyt vittu oikeus lyödä sua naamaan, eihän se nyt niin. Mut se oli sitä maailmaa.”

Väkivallan käyttöä oli aiemmin oikeutettu mm. rahalla, kaverin auttamisena, rikollismaailmaan kuuluvana ilmiönä, koska sillä pidetään siellä järjestystä yllä, sekä keinona puolustautua ja lopettaa omien rajojen rikkominen. Yksi haastateltava toi esiin, että nykyään omat väkivallan teot saattavat tulla mieleen unissa. Hän kuvasi, ettei nykyään halua katsoa televisiosta toimintaelokuvia, sillä väkivallan kuvaukset niissä tuntuvat epämiellyttäviltä ja samalla muistuttavat siitä, että itse on aikaisemmin kyennyt vastaavan kaltaisiin tekoihin.

Kaksi haastateltavaa kertoivat heidän ymmärryksensä väkivallasta muuttuneen Aggredin työskentelyn aikana. Muutosta oli tapahtunut väkivallan taustalla olevien syiden ymmärryksen lisääntymisestä väkivallan eri muotojen vaikutuksiin. Yksi koki, ettei käsitys väkivallasta ole sen kummemmin muuttunut, vaikka suhtautuminen väkivaltaan on muuttunut merkittävästi.

”No kyllä kai sen näkee silleen eri lailla. Että tota. Ei kai sellasta viatonta lyöntiä ookaan. Ja avaahan se silmät myös sille, että sehän ei oo ikinä semmonen ratkasu tai toimintatapa, että sitten käsipelillä hoidettas loppuun. Niin se lyöntihän ei oo ikinä ratkasu. Et se on vaan tapa loitontaa ittee jostain asioista, mutta harvemmin menee mikään maaliin sillä.”

Aggredin nähtiin tukeneen myös tässä vaiheessa haastateltavia psykososiaalisen tuen keinoin. Useampi haastateltava kuvasi, että koki helpottavaksi sen, että kun muutokseen liittyvistä asioista pääsi keskustelemaan Aggredissa, ei heidän tarvinnut keskustella näistä asioista läheisten kanssa. Erään haastateltavan elämäntilanne oli muutoksen hetkellä kokonaisuudessaan niin vaikea, että läheisiä suojatakseen hän ei halunnut päästää heitä lähelleen vähään aikaan. Aggredin rooli koettiin myös rinnalla kulkijana muutosprosessin keskellä.

”Ku aina muutoin elämässä mä oon tuntenu että mä oon yksin. Se että Aggredi oli siinä vieres. Se loi tavallaan semmosen ymmärrystä tai tiietkö et en mä oo yksin.”

Toinen haastateltava kuvasi saaneensa Aggrediin tultuaan avun kaikkiin asioihin yhdestä paikasta, mikä oli helpottanut huomattavasti painetta ja vähentänyt kokemusta siitä, ettei osaa toimia yhteiskunnassa. Haastateltava kertoi, että jos hän halusi keskustella jollain kerralla auton renkaan vaihtamisesta, niin siitä keskusteltiin, koska hän oli asiakas ja asiakkaan asia oli työntekijöille tärkeä. Yksi haastateltavista kuvasi myös lähipiirin saaneen tukea Aggredin tapaamisista. Aggredissa omaiset olivat saaneet ymmärrystä ja tietoa rikollismaailmasta, mikä oli tuonut heille ymmärrystä siitä, millaisessa maailmassa haastateltava on elänyt. Tämä oli osaltaan rauhoittanut heitä.

5.2.3 Tertiäärinen desistanssi

Tertiääriseen desistanssin tasoon kuuluu sosiaalinen integroituminen osaksi yhteiskuntaa. Tähän liittyy vahvasti se, miten ympäröivä yhteiskunta näkee yksilön ja määrittääkö hänet rikolliseksi vai yhdeksi yhteiskunnan jäseneksi muiden joukossa. (McNeil 2016, Carling & Jauhiainen 2021, 66–67 mukaan.)

Aggredin tuki desistanssin tertiäärivaiheessa				
Aggredin tukitoimet	Tukea normaalin elämän opeteluun	Taho, johon voinut kokea kuuluvansa	Työskentely lisännyt muutoksen uskottavuutta ulkopuolisille	Työntekijän inhimillisyyden tuonut ymmärrystä
Ulkoiset tekijät työskentelyn aikana	Työllistymisen vaikeus	Oman luottamuksen rakentuminen yhteiskuntaa kohtaan	Suhteet läheisiin parantuneet	

Taulukko 3. Aggredin tuen osa-alueet desistanssin tertiäärivaiheessa.

Aggredin työskentelyssä tai sen aikana tertiääristä desistanssia tukeviksi tekijöiksi muodostui kaksi keskeistä osa-aluetta. Toinen liittyi Aggredin työskentelyyn ja sieltä saatuun tukeen, toinen työskentelyn aikana tapahtuneisiin ulkopuolisiin tekijöihin. Haastattelujen hetkellä kaikki haastateltavat kertoivat, että heillä oli asunto ja he selvisivät arkisten asioiden hoidosta itse tai saivat niihin tarvitsemaansa apua. Kaikki haastateltavat viittasivat myös kokevansa, että kuuluvat osaksi yhteiskuntaa. Ajoittaisia vastoinkäymisiä tähän tunteeseen aiheutti kuitenkin mm. viranomaisten kohtaamisissa esiin noussut epäilevä suhtautuminen henkilön aiemman rikoshistorian takia. Kaikki haastateltavat kuvasivat kuitenkin elävänsä haastattelun hetkellä hyvää elämää. Ainakin tämä toteutui suhteessa työskentelyn alussa asetettuihin tavoitteisiin, jos haasteita olikin elämän muilla osa-alueilla, kuten omassa terveydentilassa tai läheissuhteissa.

Haastatteluissa nousi esiin, että Aggredin oli koettu tarjoavan tukea normaalin elämän harjoitteluun. Kaikilla haastatelluilla suurin osa aikuiselämästä oli eletty rikollisen elämäntavan vaikutuspiirissä. Näin ollen kokemuksia yhteiskunnan normien mukaisesta elämästä ei ollut välttämättä ehtinyt kertyä ennen kuin työskentely Aggredissa käynnistyi tai rikollisesta maailmasta irtautumisen päätös oli juuri

tehty. Yksi haastateltava nosti esiin, että oli kokenut helpottavaksi huomata, että Aggredin työntekijäkin hermostui yrittäessään selvittää haastateltavan asioita virastojen kanssa.

”Ja sit on siistii nähä ku työntekijällä menee hermo, et voi vitun Kela saatanan paska. Ku ite kuvittelee et on liian herkkä suuttumaan, ku ei oo tottunu mihinkään.”

Yksi haastateltava toi esiin kokeneensa, että Aggredin työskentelyyn osallistuminen oli vahvistanut ulkopuolisille uskoa siitä, että hän on tosissaan tekemässä elämänmuutosta ja rikollinen elämäntapa on taakse jäänyttä aikaa. Toinen haastateltava kuvasi, että hän oli saanut Aggredista kokemuksen siitä, että voi kuulua jonnekin, kun hänen omat verkostonsa olivat työskentelyn aikaan hyvin vähäiset.

Työskentelyn ulkopuolelta tulevista, tertiääristä desistanssia tukevista tekijöistä merkittävänä tekijänä nousi esiin työn saannin merkitys. Yksi haastateltavista kertoi, ettei hän ollut ennen työllistymistään tehnyt mitään virallista työtä ja työn saannin mukanaan tuoma luottamus oli ollut hänelle erittäin merkittävä kokemus.

”Se että sai työavaimet ja työpuhelimen ja tietskarin, nii ne on mulle isoja asioita. Ei mul ollu ikinä ollu työavaimii. Jonkun mielest se on ihan normi, mut mulle se oli et wau miten siistii. ... Sil oli mulle tosi iso symbolinen merkitys.”

Eräs haastateltavista kuvasi olleensa osittain kiinni yhteiskunnassa oman yritystoiminnan kautta, vaikka toisaalta elikin vahvasti rikosmyönteistä elämää rinnalla. Haastateltava kuvasi tämän helpottaneen merkittävästi rikoksettoman elämän rakentamisessa.

Kahdessa haastattelussa nousi esiin, että myös haastateltavien täytyi rakentaa luottamustaan yhteiskuntaa ja sen toimintamalleja kohtaan. Tämä ilmeni esimerkiksi siten, että aikaisemmista ongelmanratkaisutavoista täytyi luopua ja luottaa siihen, että yhteiskunnan ohjeiden mukainen toiminta tuo asiaan jonkinlaisen ratkaisun. Tällaisia ristiriitaisia hetkiä saattoi tulla vastaan esimerkiksi toimeentulon tai omiin oikeuksiin kohdistuvien rikkomusten selvittämisessä.

”On kovempaa hoitaa asiat virallisia reittejä, kuin niinku rikollisena meni ja veti turpaan.. Nii vaatii huomattavasti enemmän luottaa järjestelmään, kun tietää sen olevan ei ehkä niin täydellinen.”

Haastateltavat kuvasivat myös, että heidän muutosprosessien seurauksena heidän välinsä läheisiin ihmisiin, sukulaisiin tai ystäviin olivat parantuneet. Yksi asiakas kuvasi työskentelyn myötä alkaneen muutoksen pelastaneen hänen pitkäaikaisen parisuhteensa. Kaikkiin läheisiin välejä ei välttämättä saatu korjattua, mutta kokemukset viittasivat kuitenkin positiiviseen kehitykseen. Yksi haastateltava toi esiin, että ajan myötä suhteet voivat vielä korjaantua niihinkin, joiden kanssa edistystä ei vielä ole päässyt tapahtumaan. Eräs haastateltava kertoi saaneensa muutoksestaan positiivista palautetta myös rikolliseen elämään kuuluneilta tuttaviltaan, jotka osasivat arvostaa sitä, että haastateltava oli tehnyt selkeän valinnan oman elämänsä suhteen ja pystyi seisomaan tämän päätöksen takana.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Aggredin työskentelyssä väkivaltaisen käytöksen vähentämistä tukevat tekijät

Tutkimuksen tuloksissa nousi esiin, että Aggredin toiminnassa pystyttiin tukemaan haastateltavien asiakkaiden väkivaltaisen käyttäytymisen vähentämistä monin erilaisin keinoin. Keskeisin tässä toiminnassa tukemisen edellytys oli etenkin työskentelyn alkuvaiheeseen liittynyt luottamuksen rakentuminen työntekijöitä ja Aggredin toimintaa kohtaan, mikä mahdollisti pidempiaikaisen tuen ja työskentelysuhteen syventymisen asiakkaiden kanssa. Tulos tukee Carlingin (2019, 71) tekemää havaintoa, jonka mukaan luottamuksellisen suhteen rakentuminen oli edellytys sitoutua työskentelyyn ja sen tuomaan sosiaaliseen kontrolliin, mikä vastaavasti tuki asiakkaiden desistanssia.

Haastatteluissa korostui asiakkaiden herkkyyden etenkin luottamuksen rakentumisen alkuvaiheessa. Mikäli toiminnasta olisi välittynyt asiakkaille tunne, että työntekijät olisivat suhtautuneet heihin tuomitsevasti tai paheksuvasti tai pyrkineet määrätietoisesti ohjaamaan heitä työskentelyssä johonkin haluttuun suuntaan, ei luottamusta olisi päässyt syntymään. Työskentely olisi saatettu jättää kesken heti tällaisen kokemuksen synnyttyä. Aggredin työskentely pohjautuu asiakkaiden omaan haluun sitoutua työskentelyyn. Lisäksi työskentely on mahdollista lopettaa missä vaiheessa tahansa. Näin ollen asiakkailla on mahdollisuus jättää työskentely kesken, jos luottamus ei rakennu toivotulla tavalla.

Luottamuksen rinnalla haastateltavat nostivat myös takautuvasti ajateltuna keskeiseksi tekijäksi sen, että he kokivat tulleen kohdatuksi Aggredissa tasavertaisina henkilöinä suhteessa työntekijöihin. Tasavertainen kohtaaminen näyttäytyi haastateltavien kuvauksissa siten, ettei ikävistä menneistä asioista kertomisesta tullut negatiivisia seurauksia, vaan työntekijöille pystyi luottamuksen rakennuttua puhumaan avoimesti mistä vaan. Tämä poikkesi aikaisemmista kokemuksista mm. rikosseuraamuslaitoksen työskentelyihin verrattuna. Identiteetin rakentumisen näkökulmasta asiakkaat toivat myös esiin, että Aggredissa koettiin tulleen kohdatuksi omana itsenä, eikä menneisyyden rooleilla ollut vaikutusta

työntekijöiden suhtautumiseen heitä kohtaan. Tämän voidaan tulkita tervehdyttäväksi kokemukseksi uuden identiteetin rakentamisessa, sillä haastateltavien kokemuksen mukaan monet rikosmaailmaa tuntemattomat ihmiset saattavat suhtautua heihin ensisijaisesti vanhan roolin herättämien ennakkoluulojen kautta.

Luottamuksellisen työskentelysuhteen muodostuttua asiakkaiden kanssa voitiin käydä läpi väkivallan käytön taustalta löytyneitä syitä ja opetella tunnistamaan oman toiminnan taustalla vaikuttavien tunteiden ja muiden tekijöiden vaikutuksia väkivaltaiseen käytökseen. Näiden avulla asiakkaat tulivat tietoisemmiksi oman toiminnan vaikuttimista, mikä osaltaan mahdollisti potentiaalisesti väkivaltaisten tilanteiden tunnistamista ja oman toiminnan säätelyä näiden tilanteiden eskaloitumisen välttämiseksi. Turvalliseksi koettu työskentely-ympäristö mahdollisti myös omien turhautumisen kokemusten purkamisen keskustelun keinoin, eivätkä turhautumisesta seuranneita tunnetiloja ollut enää tarve purkaa aggressiivisesti kadulla. Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollisti myös epäonnistumisten käsittelyn työntekijöiden kanssa ilman pelkoa työntekijöiden tuomitsemisesta tai niiden vaikutuksista työskentelyn jatkumiselle. Tällä voitiin mahdollisesti ennaltaehkäistä tarvetta eristäytyä, jos yksilö ei etenekään desistanssiprosessissaan suoraviivaisesti eteenpäin, kuten Nugent ja Schinkel (2016) olivat tutkimuksessaan tällaiseen tilanteeseen liittyvän riskin havainneet (ks. 16).

Työskentelyssä oli käsitelty asiakkaiden kanssa itsetuntoon ja egoon liittyviä tekijöitä suhteessa väkivaltaiseen käytökseen. Aikaisemmassa, rikollisessa elämässä egolla nähtiin olevan keskeinen vaikutus rikollisessa maailmassa pärjäämiseen. Muutosprosessissa näiden käsitysten muuttamisen nähtiin mahdollistavan keskeisesti väkivaltaisen käytöksen välttämistä. Egon merkityksen vähentyessä toisaalta asiakkaiden itsetunto vahvistui suhteessa yhteiskunnassa pärjäämiseen, kun tilanteita onnistuttiin hoitamaan virallisia ja muuten yhteiskunnan normien mukaisia reittejä pitkin. Tätä kehitystä tukivat myös kokemukset siitä, että enää ei koettu tarvetta olla "maailman kovin" tai ajateltu, että oman elämän täytyisi olla jotenkin erityistä, vaan tavallisen elämän koettiin tuovan tyydytyksen ja kokemuksen, että sai elää omannäköistään ja laadukasta elämää. Yksi tekijä suhteessa rikollisesta elämästä luopumiseen oli taloudellinen toimeentulo. Aiemmin raha oli saattanut olla hyvinkin merkittävässä roolissa elämässä. Nyt onnelli-

suuden kokemus saattoi syntyä siitä, että sai ansaita itse toimeentuloa työtä tekemällä. Monilla taloudellista toimeentuloa tukivat yhteiskunnan tarjoamat tuet. Tästäkin huolimatta kokemus nykyisen elämän hyvistä puolista mahdollisti sen, että elämän koettiin olevan aikaisempaan elämään verrattuna huomattavasti stressittömämpää.

Väkivallan käyttöä tulevaisuudessa ei nähty kuitenkaan täysin mahdottomana asiana, mutta oikeutuksia väkivallan käytölle ei nähty enää samoissa asioissa, jotka olivat väkivallan käyttöä rikollismaailmassa oikeuttaneet. Keskeinen, edelleen väkivaltaista käytöstä oikeuttava tekijä nähtiin olevan oman koskemattomuuden loukkaaminen sekä läheisimpien ihmisten puolustaminen, mikäli heihin kohdistuisi jonkinlaista uhkaa.

Aggredin työskentelyn koettiin tukeneen asiakkaita uudenlaisen, normaalin elämän rakentamisessa muutosprosessin alkuvaiheessa. Aggredin työntekijöiden tuki mm. toimeentulo- ja muiden asioiden hoitamisessa tuki asiakkaiden kiinnittymistä yhteiskunnan normien mukaiseen elämään. Tämä tukee Carlssonin (2013) havaintoa siitä, että desistanssin vahvistamiseksi tulisi asiakkaan kanssa keskusteluita mm. normeista, aikuisuudesta ja materiaalisista odotuksista (ks. 16). Työntekijöiden ei Aggredissa koettu tekevän virallisia asioita asiakkaiden puolesta, vaan yhdessä heidän kanssaan.

Haastateltavat eivät nostaneet esiin kehittämissuhteita siitä, kuinka heitä olisi voitu auttaa paremmin Aggredissa. He eivät myöskään osanneet nimetä asioita, kuinka he ajattelisivat, että toista asiakasta voitaisiin työskentelyssä tukea toisin. Haastatteluissa nousi kuitenkin esiin yksittäisiä tekijöitä, jotka olivat haastaneet tai estäneet asiakkaiden työskentelyä. Kahden asiakkaan työskentelyjaksoon olivat vaikuttaneet vankeustuomioihin liittyneet käytännöt. Toisen asiakkaan jakso päättyi, sillä hän siirtyi vankilasta toiseen, eikä uudesta vankilasta työskentely onnistunut enää yhtä tiiviisti. Toisen asiakkaan kohdalla vankeustuomio ajoittui työskentelyn alkamisen jälkeiseen aikaan, mutta työskentelyn järjestäminen onnistui myös vankeustuomion aikana.

Yksi haasteltava kuvasi rakentaneensa Aggredin työntekijöiden kanssa konkreettisen suunnitelman siitä, miten haluaa elämässään seuraavan vuoden aikana

edetä. Haastateltava kertoi tämän motivoineen häntä ja tukeneen näiden tavoitteiden toteuttamisessa, mutta totesi aikatauluttaneen itselleen yhden tavoitteen (talousasioiden kuntoon saamisen) liian optimistisella aikataululla. Haastateltava kertoi työntekijöiden liian tiukasta aikataulutuksesta varoittaneen ja ymmärtäneensä itse jälkikäteen sen, että tämä aikataulutus oli luonut hänelle itselleen turhaa stressiä ja painetta niin ison asian hoitamisesta. Haastateltava kertoi jälkikäteen ymmärtäneensä, että hän järjestää kuitenkin näitä asioita itseään varten ja elämään kuuluu monia muitakin tärkeitä asioita, joihin hän haluaa myös panostaa.

6.2 Aggredin tuki desistanssin eri tasoilla

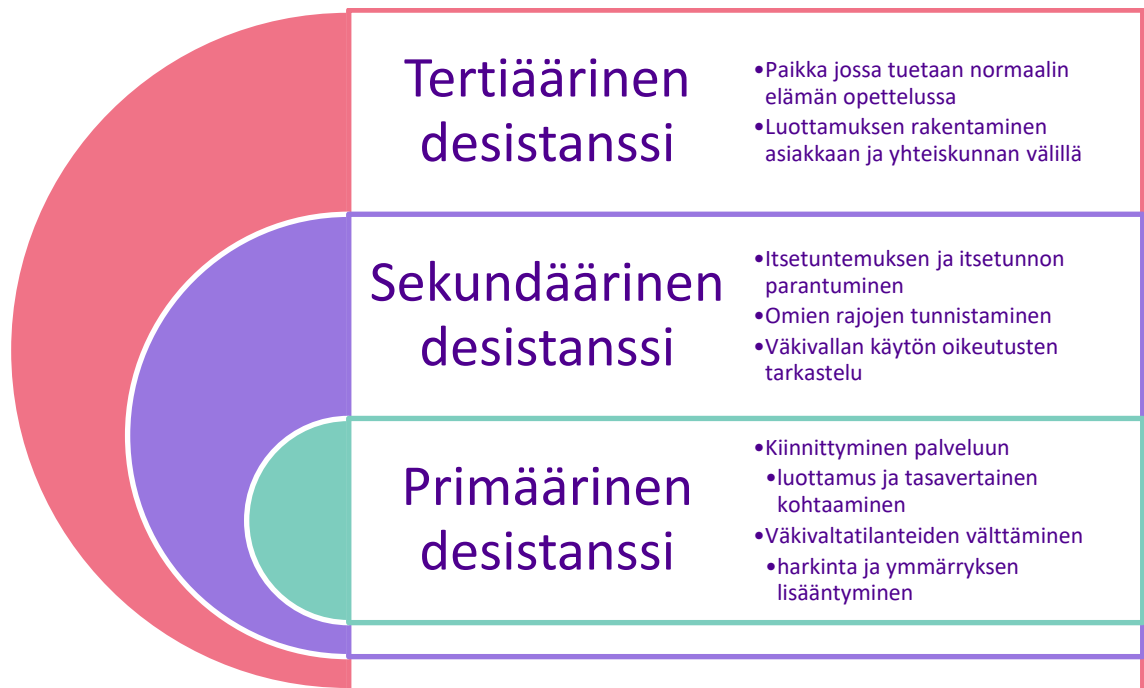
Tutkimukseen osallistuneiden asiakkaiden kokemuksissa korostuvat erityisesti desistanssin primääri- ja sekundäärivaiheeseen kohdentuneet teemat, joita Aggredin työskentelyn aikana käsiteltiin. Primäärivaiheen desistanssi käsitti rikollisesta toiminnasta irtautumisen päätöksen yksilötasolla, sekä kyvyn pitäytyä tässä päätöksessä (katso sivu 15). Keskeisinä osa-alueina, joilla Aggredin työskentelyn aikana haastateltavia oli primäärivaiheen desistanssissa tuettu, olivat palveluun kiinnittyminen, konkreettisten keinojen oppiminen siihen, kuinka mahdollisia väkivaltaan johtavia tilanteita voi välttää, sekä psykososiaalinen tuki uuden tulevaisuuden rakentamisessa ja tähän liittyvien haasteiden käsittelyssä.

Sekundäärisen desistanssin tasolla tuki keskittyi haastateltavien identiteetin muutosten työstämiseen mm. itsetunnon ja egon uudenlaisten määritelmien työstämisen kautta, omien rajojen tarkastelun ja mahdollisen uudelleen määrittelyn, sekä väkivaltaan liittyvien käsitysten tarkastelun kautta. Lisäksi haastateltavat kokivat, että näiden asioiden työstäminen Aggredissa suojasi heitä ja heidän lähipiiriinsä kuuluvia henkilöitä, sillä haastateltavat pystyivät luottamuksen rakennuttua puhumaan rankoistakin tekemistään teoista ilman, että heidän tarvitsi miettiä, kestäkö kuulija kuulemaansa.

Desistanssin tertiäärinen taso näyttäytyi haastatteluiden perusteella nousseen esiin enemmän aiemmilla tasoilla tapahtuneen kehityksen seurauksena kuin määrätietoisena työskentelyn kohteena. Aggredissa tapahtuneiden kohtaamisten

koettiin kuitenkin jossakin määrin harjoittaneen haastateltavia normaalissa kanssakäymisessä. Aggredin vastaavasti koettiin lisänneen mahdollisesti haastateltavien muutosprosessin uskottavuutta mm. viranomaisten silmissä, mikä osaltaan tarkoittaa sitä, että heidät voidaan tulevaisuudessa nähdä uudenlaisen roolin kautta yhteiskunnan silmissä. Aggredissa haastateltavat olivat samalla toimiesaan yhteiskunnan tapojen mukaisesti rakentaneet omaa luottamustaan yhteiskunnan toimintaa kohtaan. Näin ollen luottamusta rakennettiin haastateltavan ja yhteiskunnan välillä molemmin suuntaisesti.

Kuviossa 9 näitä työskentelyn teemoja kuvataan lomittain, sillä kuten desistanssi-ilmiössäkin, myös näiden käsittely vaatii työskentelyä lomittain, eikä niitä välttämättä pysty työskentelyssä selkeärajaisesti käsittelemään. Esimerkiksi yksittäisen tilanteen purkamisessa voidaan peilata asiakkaan väkivallasta pidättäytymisen taustalla olleita tekijöitä (primäärinen desistanssi) ja millaiset ajatukset ohjasivat asiakkaan valintoja ja poikkeavatko nämä valinnat verrattuna aiempaan elämään (sekundäärinen desistanssi). Lisäksi tilannetta voidaan tarkastella siten, millaisia seurauksia erilaisilla vaihtoehtoisilla toimintatavoilla olisi ollut ja miten nämä olisivat suoraan tai välillisesti heijastuneet asiakkaan elämään (tertiäärinen desistanssi).

Kuvio 9. Aggredin asiakkaiden kokemuksia siitä, miten heitä on tuettu desistanssin eri tasoilla.

7 POHDINTA

7.1 Ajatuksia tutkimusprosessista

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on ollut tuottaa uutta tietoa Aggredin työskentelyyn osallistuneiden asiakkaiden kokemuksista suhteessa siihen, millä tavoin he ovat kokeneet Aggredin mahdollisesti tukeen heidän omia desistanssiprosessejaan sekä millä tavoin työskentely on tukenut heitä välttämään uusiin väkivaltatilanteisiin joutumista. Työn lähtökohtaisena rajauksena oli, että tutkimukseen kutsutaan työskentelynsä jo aikaisemmin päättäneitä asiakkaita, jotta he ovat ehtineet työskentelyn jälkeen elää omaa arkeaan ja kohdata siellä erilaisia tilanteita ja mahdollisia haasteita. Minulle tämä oli selkeä rajaus myös siitä näkökulmasta, että olin aloittanut työskentelemään Aggredi Pirkanmaan toimipisteessä muutamaa kuukautta ennen opinnäytetyöprosessin aloitusta. Näin ollen asiakkaat, joiden työskentelyyn olin itse ehtinyt osallistua, rajautuivat itsestään pois tutkimusryhmästä.

Uskon, että tällä opinnäytetyöllä pystyttiin havainnollistamaan, kuinka laajalti asiakkaat ovat kokeneet, että Aggredin työskentely on heidän desistanssiprosessejansa tukenut. Se, että pääpaino kohdentuu desistanssin primääriselle- ja sekundääriselle tasolle, on luontevaa ottaen huomioon sen, missä vaiheessa omia prosessejaan asiakkaat yleensä Aggredin työskentelyyn ohjautuvat. Näin ollen oman kokemukseni perusteella asiakkaat painivat erityisesti työskentelyn alkuvaiheessa näihin desistanssin tasoihin liittyvien teemojen ja kysymysten parissa. Tulkintani mukaan tämä on tilanne etenkin, jos väkivalta on lapsuudessa tai nuoruudessa opittu asioiden ratkaisumalli ja tähän ratkaisumalliin liittyviä ristiriitoja täytyy alkaa purkamaan ja uusia ratkaisumalleja alkaa harjoittelemaan vanhan tilalle.

Toivon, että tämän työn tulokset nostavat osaltaan Aggredin työtavan merkityksiä näkyväksi yksilön näkökulmasta. Näillä merkityksillä voi olla yksilölle suuria vaikutuksia etenkin, kun Aggredi työskentelee asiakasryhmän kanssa, jolla voi lähtökohtaisesti olla suuria ennakkoluuloja yhteiskuntaa ja eri viranomaisia kohtaan. Se, että henkilö löytää yhden tahon, joka uskoo henkilön muutokseen ja pyrkii tätä mahdollistamaan, voi luoda uskoa koko elämän mullistaville muutoksille.

Toivon myös, että tämän tutkimuksen myötä muut toimijat, jotka toimivat rikollisuudesta irtaantuvien henkilöiden kanssa tai pyrkivät vähentämään yksilön väkivaltaisuutta, voisivat saada tästä ajatuksia oman työnsä suunnitteluun ja toteuttamiseen. Keskeisinä tekijöinä Aggreidin työskentelyyn osallistuneet asiakkaat olivat kokeneet heti työskentelyn alusta alkaneen tasavertaisen kohtaamisen ja luotettavan työskentelysuhteen rakentumisen teemat. Näiden pohjalle oli mahdollista lähteä syventämään asiakassuhdetta, jossa voidaan käsitellä vaikeitakin asioita, mm. väkivallan käyttöön johtaneita tekijöitä, kuten koulukiusaamiskokemuksia tai lähisuhdeväkivallan kokemuksia. Kyseisten tekijöiden tiedostaminen mahdollisti taas toiminnan tietoisien muutoksen opetteluun ja omien arvojen mukaisten valintojen noudattamisen tulevaisuudessa. Desistanssin tertiäärillä tasolla tapahtuva luottamuksen rakentuminen puolin ja toisin yhteiskunnan ja rikollisuudesta irtautuvan henkilön välillä hyötyy siitä, että yksilö saa vahvistusta sille kokemukselle, että hänet kohdataan henkilönä ja yksilönä, ei pelkästään menneiden tekojen ja tuomioiden kautta.

7.2 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat olleet henkilöt, jotka ovat eläneet aikaisemmin rikollisessa maailmassa, johon mm. väkivalta on kuulunut keskeisenä osana järjestyksen ylläpitämiseksi ja toiminnan suojaamiseksi. Olen huomionut tämän tekijän tutkimuksen suunnitteluvaiheesta lähtien ja pyrkinyt ennakoimaan tähän mahdollisesti liittyviä riskitekijöitä ennen tutkimuksen toteuttamista. Riskien ennakointia olen tehnyt myös tutkimuksen raportoinnissa. Esimerkiksi haastateltavan kertoessa tehdystä rikoksesta, olen poistanut raportoinnista tiedot, joiden perusteella tapahtunut voitaisiin yksilöidä johonkin paikkaan, aikaan tai henkilöön.

Olen käynyt kaikkien tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden kanssa läpi, että tutkimuksen raportoinnissa ei tuoda esiin mitään yksilöiviä tunnistetietoja. Kaikki haastateltavat antoivat tutkimukseen sanallisen suostumuksen. Tulen tuhoamaan tutkimusta varten kokoamani aineiston ja poistamaan henkilöiden yhteystiedot itseltäni, kun tutkimus on valmistunut.

Työroolini Aggredissa on luonut minulle tähän tutkimukseen osallistuneiden silmissä kaksoisroolin – haastattelen heitä tutkijana, mutta Aggredin työntekijänä he saattoivat minun olettaa tietävän Aggrediin liittyviä asioita tai käytäntöjä, joita he olisivat saattaneet täysin toimintaa tuntemattomalle tutkijalle lähteä tarkemmin sanoittamaan. Vaikka pyrin itse olemaan ennalta tietoinen tästä asetelmasta, pidän todennäköisenä, että asetelma on vaikuttanut myös minun toimintaani, muun muassa esittämiin tarkentaviin kysymyksiin tai jossain tapauksessa niiden kysymättä jättämiseen. On myös mahdollista, että haastatteluun osallistuneet ovat kokeneet minun edustavan tutkimuksen kohteena ollutta organisaatiota, eivätkä he tämän takia ole halunneet tai uskaltaneet antaa toimintaan liittyvää mahdollista kritiikkiä avoimesti.

Tutkimusryhmän kokoamisessa sain apua Aggredien työntekijöiltä, jotka selvittivät entisten asiakkaiden halukkuutta osallistua tähän tutkimukseen. Kuten aiemmin kappaleessa ”Tutkimuksen kohderyhmä ja aineiston keruu” (ks. 21) kuvasin, kieltäytyi osa entisistä asiakkaista osallistumasta haastatteluun. Tarkkoja syitä tutkimuksesta kieltäytymiseen en voida varmaksi tietää. Kaikki tähän tutkimukseen osallistuneet henkilöt kokivat tutkimuksen hetkellä elävänsä tavalla tai toisella hyvää elämää ja he kokivat onnistuneensa pääasiassa työskentelyssä itselleen asettamien tavoitteiden saavuttamisessa.

7.3 Jatkotutkimusaiheita

Olisin toivonut, että tutkimukseen olisi tavoiteltu myös asiakkaita, joiden prosessi ei ole edennyt yhtä hyvin tai joilla mahdollinen väkivaltainen käytös on syystä tai toisesta työskentelyn jälkeen jatkunut. Aaltosen ja Hinkkasen (2014) tutkimuksessa havaittiin, että työskentelyn läpi käyneistä asiakkaista 75 % asiakkaista pystyy lopettamaan väkivaltaisen käytöksen (ks. 12). Tähän tutkimukseen ei syystä tai toisesta onnistuttu tavoittamaan haastattelun hetkisten tietojen mukaan yhtään edustajaa tästä 25 prosentin suuruisesta ryhmästä, jotka eivät väkivaltaisen käyttäytymisen vähentämisessä tai lopettamisessa olleet onnistuneet.

On mahdollista, että entisten asiakkaiden halukkuus osallistua Aggredin työskentelyä koskevaan tutkimukseen on vähäisempi, mikäli työskentely ei heidän kohdallaan ole tuottanut yhtä hyviä tuloksia kuin tähän tutkimukseen osallistuneiden kohdalla. Näen tässä mahdollisuuden tehdä tulevaisuudessa jatkotutkimusta, joskin haasteena tulee olemaan, kuinka tätä kohderyhmää sitten tarkoituksenmukaisesti ja tuloksellisesti tavoitettaisiin.

Toisena jatkotutkimuksen aiheena olisi kiinnostavaa syventyä selvittämään, millaiset tekijät kiinnittävät asiakkaat Aggredin työskentelyprosessiin. Tätä voisi tarkastella myös suhteessa asiakkaan ikään. Mikäli tämän avulla saataisiin esiin, millaisilla asioilla eri vaiheissa rikollista elämää eläviä ihmisiä voidaan saada työskentelyyn kiinnittymään, voitaisiin tällaista tietoa hyödyntää esimerkiksi palvelun kohdentamisessa nuorille väkivaltarikollisille tai muuten väkivaltamyönteisille nuorille. Kuten aiemmassa katsauksessa Suomen rikostilanteeseen todetaan (ks. 9) on väkivallan teot yleistyneet nuorten keskuudessa. Tämä kohderyhmä tulee suurella todennäköisyydellä korostumaan tulevina vuosina. Näin ollen kaikki nuorten väkivallan tekijöiden auttamiseen kohdistuva tieto tulee olemaan erittäin arvokasta palveluiden kehittämiseksi ja kohdentamiseksi.

LÄHTEET

Aaltonen, M. & Hinkkanen, V. Katuväkivaltatyön vaikuttavuus: HelsinkiMission Aggredi-ohjelman arviointi. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Verkkokatsauksia 40/2014. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152599/40_Helsinki-Mission.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. InPrint. Riika.

Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietämäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola R. 2020. Väkivaltakäsitteiden sanasto. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen Työpöytäkirja 1/2020. Helsinki.

Carling, C. 2019. Aggredin väkivaltatyö ja rikosuran päättyminen: kriminologinen prosessiarviointi. Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hu-lib-201905292265>

Carling, C. & Jauhiainen, A. 2021. Aggredi-menetelmä. Savion kirjapaino Oy. Kerava.

Carlsson, C. 2013. Masculinities, persistence, and desistance. Criminology. Volume 51. Issue 3. <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1111/1745-9125.12016>

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Fox, K. 2021. Aggression and violent behavior. Practice Frameworks in the Criminal Justice System. Volume 63. www.elsevier.com/locate/agqviobeh

Hirsjärvi S., Remes P. & Sajavaara P. 2013. Tutki ja kirjoita. 18. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kaakinen, M. 2022. Nuorisirikollisuus. Teoksessa: Kolttola, I (Toimittaja), Rikollisuustilanne 2021: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia, Nro 52/2022, Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsinki.

Kivivuori, J., Aaltonen, M., Näsi, M., Suonpää, K. & Danielsson, P. 2018. Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Tallinna Raamattutrukikoja OÜ. Tallinna.

Laine, M. 2007. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Acta Poenologica 1/2007. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Laine, M. & Tuominen, M. 2012. Ne ymmärtää katujen todellisuutta – Kokemuksia toisenlaisesta väkivaltatyöstä. Kvartti 1/2012. https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/12_04_18_Kvartti_12_1_verkko.pdf

Lindman, S. 2015. Väkivaltakulttuurin perintö. Sukupuoli, asenteet ja historia. Tallinna Raamattutrukikoja OÜ. Tallinna.

Maruna, S. & Farrall, S. 2004. Desistance from Crime: A Theoretical Reformulation. Teoksessa Oberwittler, Dietrich & Susanne Karstedt (toim.): Soziologie der Kriminalität. Sonderheft 43 der Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie. Wiesbaden: Springer

Mehmet, M. 2020. Järjestäytyneestä rikollisuudesta irtaantumisen prosessi. Kuvio kehitetty Aggredin asiakastyössä.

Nugent, B. & Schinkel, M. 2016. The pains of desistance. Criminology & criminal justice, 2016, Vol.16 (5). <https://doi-org.lib-proxy.tuni.fi/10.1177/1748895816634812>

Näsi, M. & Kolttola, I. 2022. Pahoinpitely ja ryöstörikokset. Teoksessa: Kolttola, I (Toimittaja), Rikollisuustilanne 2021: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia, Nro 52/2022, Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsinki.

Rikos- ja pakkokeinotilasto 2021. Suomen virallinen tilasto (SVT): Rikos- ja pakkokeinotilasto [verkkójulkaisu]. ISSN=2342-9151. 1. Vuosineljännes 2021. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 23.10.2022]. Saantitapa: http://www.stat.fi/til/rpk/2021/01/rpk_2021_01_2021-04-16_tie_001.fi.html

Suonpää, K. & Raeste, A. 2022. Henkirikokset. Teoksessa: Kolttola, I (Toimittaja), Rikollisuustilanne 2021: Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Katsauksia, Nro 52/2022, Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Helsinki.

Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Weaver, B. 2019. Understanding desistance: a critical review of theories of desistance. Psychology, crime & law. Vol. 25 (6). <https://doi-org.lib-proxy.tuni.fi/10.1080/1068316X.2018.1560444>

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelun runko

Elämäntilanne ennen työskentelyä

- Millaista elämää elit, ennen Aggredin työskentelyä?

Asiakuus Aggredissa

- Miten sait tiedon Aggredista?
- Miten tulit Aggredin asiakkaaksi?
- Kauanko olit Aggredin asiakkaana?
- Mitä tavoitteita sinulla oli itsesi suhteen, kun Aggredin asiakkuuteen tulit?
 - o Olitko tehnyt päätöksen väkivallan lopettamisesta vai oliko se vasta toive tulevasta?
 - o Halusitko luopua mahdollisesti muustakin rikollisuudesta, vai pelkästään väkivallasta?
- Koska asiakkuutesi Aggredissa päättyi?

Väkivalta

- Miten määrittelet väkivallan?
- Miten väkivalta on tullut osaksi elämääsi?
- Millaisten syiden takia olet käyttänyt väkivaltaa?
- Millaisia seurauksia väkivallan käytöllä on sinulle ollut?

Työskentelyn vaikutukset

- Millaiset asiat Aggredin työskentelystä ovat jääneet päällimmäisenä mieleesi?
- Millainen vaikutuksen koet Aggredin työskentelyllä olleen väkivaltaiseen käytökseesi?
- Jos olet oppinut uusia toimintatapoja väkivallan välttämiseksi – millaisia?
- Mitkä teemat työskentelyssä ovat olleet sinulle jälkikäteen tarkasteltuna merkityksellisimpiä/tärkeimpiä?
- Onko tapasi määritellä väkivalta muuttunut, jos vertaat käsityksiäsi ennen Aggredin työskentelyä ja määritelmääsi nykyään? Miten?
- Millä tavoin onnistuit saavuttamaan itsellesi asettamasi tavoitteet?
- Oletko onnistunut pitämään muutoksesta kiinni?

Elämäntilanne työskentelyn jälkeen

- Millaista elämää elät nyt Aggredin työskentelyn päättymisen jälkeen?
- Oletko onnistunut välttämään tilanteita, joissa aiemmin olisit saattanut joutua käyttämään väkivaltaa? Miten onnistuit siinä?
- Onko työskentely vaikuttanut identiteettiisi / minäkuvaasi? Miten?
- Onko arkisten asioiden hoitamisessa tapahtunut muutosta? Millaista?

Liite 2. Abstrahointiprosessi

Mitkä asiat ovat tukeneet väkivaltaisen käytöksen vähentämistä? (Pelkistetty ilmaus)	Alaluokka	Yläluokka	Desistanssi-prosessin vaihe
Kokemus ettei mikään oikeuta vahingoittamaan toista x 2	Väkivallalle ei ole oikeutusta	Käsitys väkivaltaista	Sekundääri- nen desistanssi
Tukea puhumiseen / purkamiseen x 4	Mahdollisuus puhua kaikesta kuormittavasta	Psykososiaalinen tuki	Primäärinen desistanssi
Tasavertainen kohtaaminen x 8		Palveluun kiinnittyminen	Primäärinen desistanssi
Egosta irti päästäminen x 4	Egosta luopuminen	Itsetunto ja ego	Sekundääri- nen desistanssi
Rikollismaailmasta lähteminen vähentänyt tarvetta väkivaltaan x 2	Välttämistä tukevien tekijöiden oppiminen	Keinoja väkivallan vähentämiseen	Primäärinen desistanssi
"Sytytyslanka" lisääntynyt x 3	Välttämistä tukevien tekijöiden oppiminen	Keinoja väkivallan vähentämiseen	Primäärinen desistanssi
Päihteistä irtaantuminen x 2		Taustaa desistanssille	Taustaa
Mahdollisuus palata tuen piiriin	Tukea tulevaisuuden rakentamiseen	Psykososiaalinen tuki	Primäärinen desistanssi
Usko omiin kykyihin ja elämään vahvistui	Itsetunto vahvistui	Itsetunto ja ego	Sekundääri- nen desistanssi
Seurausten ymmärtäminen	Ymmärryksen lisääntyminen	Keinoja väkivallan vähentämiseen	Primäärinen desistanssi
Hyväksyi että työntekijät oikeasti haluaa auttaa	Avun vastaanottaminen	Itsetunto ja ego	Sekundääri- nen desistanssi
Ei moralisoitu tehtyjä tekoja	Tasavertainen kohtaaminen	Palveluun kiinnittyminen	Primäärinen desistanssi